

Helsingin luonnon puolesta

Kimmo Ohtonen:
”Lyhytnäköiset kaavoituspäätökset
uhka Helsingin luonnolle”. **16**

Helsyn aktiivijäsen Mirja Reijonen:
”Hurahdin opastettuihin retkiin.” **4**

**Helsingin ilmastopäästöt
kaksinkertaiset muihin pohjoismaiden
pääkaupunkeihin verrattuna. 14**

**Östersundomissa
tuli voitto 12**

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry
Helsingfors naturskyddsförening rf

Viisikymppinen Helsy – Helsingin luonnon aktiivinen puolustaja

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry, tuttavallisemmin Helsy, täytti viime vuonna 50 vuotta. Huikean hieno rajapyykki. Niin kuin arvata saattaa, piskuisen Covid19-viruksen vuoksi kaikki juhlahuomut siirtyivät. Näin kävi myös tälle juhlaheldelle, joka julkaistaan vasta nyt. Peukut pystyyn, että tänä vuonna päästään pitämään myös viime vuodelle Oodiin suunniteltu juhlaseminaari.

Helsyn toiminta on vuosikymmenten saatossa laajentunut ja osin myös muuttunut, mutta yksi on säilynyt aivan kuten Mikko Niskasaari kirjoittaa Helsyn historiasta kertovassa jutussaan: luontoa pyrittiin suojelemaan vaikuttamalla kaupunkisuunnitteluun, aivan kuten nykyäänkin. Tänä vuonna vaikuttaminen palkittiin, kun KHO esti Helsingin kaupungin ylimitoitettua kaavoitushankkeen Östersundomissa. Luonto sai suurvoiton!

Tänä päivänä Helsyllä on useita toimintaryhmiä, jotka on esitelty tämän lehden lopussa. Uusimpana mainittakoon hiljattain perustettu lukupiiri, jossa luetaan luontoteemaista tieto- ja kaunokirjallisuutta ja keskustellaan niistä.

Kädessäsi on siis Helsyn 50-vuotista taivalta juhlistava lehti. Toivottavasti viihdyt sen parissa. Mikäli et ole vielä Helsyn jäsen, liity nyt. Helsingin luonto tarvitsee lisää puolestapuhujia. Ota rohkeasti yhteyttä järjestösihteerimme ja hän kertoo lisää, kuinka voit auttaa Helsingin luontoa.

Taina Tervo

päätoimittaja ja
Helsyn hallituksen jäsen

ZIZZI PHOTOSHOOT DAY

Helsingin luonnon puolesta – Helsy 50 vuotta

Julkaisija	Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry (Helsy) Helsingfors naturskyddsförening rf (Helsy)
Päätoimittaja	Taina Tervo
Toimitussihteeri	Sanna Ahokas
Ulkoasu	Jyrki Heimonen / Tmi Iduli
Kannen kuva	Kimmo Ohtonen: Viitasammakot Vanhankaupunginlahdella

Paino	Botnia Print Oy Ab
Painopaikka	Kokkola 2021
Painos	6 000

Valmistettu UPM:n toimittamasta paperista, jolle on myönnetty EU Ympäristömerkki rek. nro FI/011/001.

ONERVA VIERIKKO

Helsyn metsäryhmä puolusti kaupunkimetsiä

Tulin Helsyn toimintaan mukaan 1990-luvun puolivälin tienoilla. Olin aloittanut biologian opinnot Helsingin yliopistossa vuonna 1993. Opintojeni myötä minulle avautui täysin uusi maailma. Lammin kenttäkurssit professori **Rauno Ruuhijärven** opastuksella opettivat mikä ero on luonnontilaisella ja talousmetsällä. Olin vuonna 1996 muuttanut Vantaalta Helsinkiin. Vaikka asuin kantakaupungissa, löysin itseni usein vaeltamasta Helsingin metsissä ja hämmästelin niiden monimuotoisuutta ja usein myös luonnontilaisen kaltaisia piirteitä.

Helsyssä oli aloittanut toimintansa metsäryhmä, johon liityin mukaan ennen kuin minusta tuli hallituksen jäsen ja myöhemmin puheenjohtaja. Se oli itsenäinen ja aktiivinen ryhmä, johon kuului parhaimpina aikana yli 60 jäsentä. **Susanna Lehvävirta**, joka myöhemmin väitteli kaupunkimetsien ekologiasta, oli yksi ryhmän perustajajäseniä. Ryhmä pyrki vaikuttamaan kaupunkimetsien luonnonhoitoon monin eri keinoin. Olin itsekin muutaman vuoden metsäryhmän vetäjä. Tehtävämme ulottui myös yli kaupungin rajojen Uudenmaan alueelle, sillä Helsinki oli ja on edelleen suurmetsänomistaja. Kaupungilla on virkistykseen varattuja ulkoilalueita muun muassa Espoossa (Luukin alue) ja enemmän talouskäyttöön varattuja metsäalueita muun muassa Sipoonkorven alueella. Siellä painostimme kaupunkia lähtemään oma-aloitteisesti mukaan omistamiensa metsien suojeluun ja liittämään ne mukaan kansallispuistoon, jota oli alueelle suunniteltu jo 1990-luvun puolivälistä lähtien.

Yksi tärkeä ja työläs tehtävämme oli muuttaa Helsingin kaupungin alueellisten luonnonhoitojen suunnitelmia biodiversiteettiä huomioiviksi. Kau-

punki oli laatinut koko aluettaan koskevan viheralueohjelman ja alkanut 1990-luvun puolivälissä järjestää alueellisia luonnonhoidon työryhmiä, joihin kutsuttiin mukaan niin paikallisia asukkaita kuin järjestöjen edustajia. Näiden ryhmien tehtävänä oli asettaa yhteiset tavoitteet luonnonhoidolle ja huomioida eri sidosryhmien ja asukkaiden toiveita. Halusimme, että metsiin jätetään lahoppua, pusikoita ja hallittua hoitamattomuutta liiallisen siistimisen sijaan.

Viranomaisten lisäksi pyrimme vaikuttamaan myös asukkaiden mielipiteisiin. Keskustelut olivat välillä kiivaitakin, mutta esimerkiksi Etelä-Keskustaiston osalta pystyimme torppaamaan hakkuusuunnitelmia. Ehkä saamme kiittää myös näitä ryhmiä ja niissä mukana olleita aktiivisia metsäryhmäläisiä, että tänä päivänä Helsingin metsissä viihtyy liito-orava, ja kääpälajisto on monin paikoin ainutlaatuista.

Monet näistä kohteista ovat tänä päivänä uhattuina kaupungin tiivistämis- ja täydennysrakentamisen vuoksi, mikä aiheuttaa liian usein murhetta vanhalle metsäryhmäläiselle. Onneksi Helsy on voimissaan ja toivottavasti sen aktiivit jaksavat puolustaa kaupunkiluontoamme vielä tulevillekin sukupolville. Metsien lisäksi kaupungissamme on paljon muutakin rikasta ja arvokasta kaupunkiluontoa – niittyjä, joutomaita, pienvesiä ja saaristoa, jotka ovat puolustamisen arvoisia.

Kati Vierikko

Helsyn hallituksen puheenjohtaja vuosina 2009–2010, erikoistutkija, Suomen ympäristökeskus

Mycket är samma, mycket har förändrats

När jag funderar tillbaka på tiden då jag var ordförande (1979–1980), kommer jag först att tänka på många saker som inte har förändrats. Befolkningen i huvudstadsregionen växer oavbrutet, nya bostäder byggs och trafikleder byggs ut eller förbättras. Speciellt Centralparken och planerna på en storhamn i Nordsjö har varit föremål för många debatter. När grönområden tas i bruk finns ingen återvändo. Trots att dagens stadsplanering i princip utgår från miljöhänsyn och hållbar utveckling har den här konflikten bestått genom årtiondena.

På 1970- och 1980-talen var utsläppen av giftiga substanser mera akuta än i dag. Kolkraftverken försågs med filter och avsvavlingsanläggningar och tillsatsen av bly i bensinen förbjöds. I båda fallen hävdade många experter och beslutsfattare till en början att åtgärderna inte är tekniskt möjliga eller att de blir orimligt dyra att genomföra. Helsingfors stad hävdade också länge att avfallsförbränningsverket i Byholmen bara släppte ut vattenånga och koldioxid. När man sedan motvilligt gick med på att undersöka spridningen av luftföroreningar blev resultatet en chock för många tjänstemän och beslutsfattare. Det visade sig att nedfallet av tungmetaller och dioxin i området kring Byholmen var mycket högre än i andra områden och efter det tog det inte lång tid att stänga anläggningen.

Attityderna gällande miljöfrågor har växlat från år till år. Allmänt taget kan man konstatera att kunskaperna och medvetenheten har ökat hela tiden. Numera kan man inte vifta bort miljöhänsyn som flummiga och orealistiska åsikter. Här har massmedia och miljörörelsen haft en stor betydelse. Både tjänstemannaberedningar och politiska rörelser måste inkludera också miljöaspekter. Detta åtminstone i princip – verkligheten är inte alltid så ljus. Klimatförändringen var inte på den tiden okänd men den var inte heller föremål för debatt. Ingen krävde t.ex. att beslutsfattarna skulle lägga upp någon klimatstrategi. På det här området har situationen ändrats radikalt.

Kommunikationen mellan föreningens styrelse och medlemmarna var, liksom i samhället överlag, då mycket långsammare än i dag. De snabba nyhetsflödena, e-posten och de sociala medierna kom först senare. Ändå fungerade debatten också då fastän takten var en annan. I alla fall är jag övertygad om att miljörelsen behövs minst lika mycket nu som för 40 år sedan.

Martin Lodenius

ordförande 1979–1980

Luontoretket ilon ja elämysten lähteenä

Luontoretkiä ei tiettävästi Helsyn alkuvuosina ollut, mutta nykyään ne ovat olennainen osa toimintaa. Säännöissäkkin sanotaan, että yhdistys järjestää keskustelu- ja valistustilaisuuksia sekä retkiä ja leirejä luontotietouden levittämiseksi.

EMILIA PIPPOLA

EMILIA PIPPOLA

MIRJA REIJONEN

Retkiin innoitti erityisesti 1986 vuokrattu Torppa Sipoon Talosaareissa. Vakioretkiä 1990-luvulta lähtien olivat yölaulaja- ja pöllöretket sekä joutsenretket Hankoon. 1990-luvun loppupuolella kasviaiheiset retket lisääntyivät, ja kurssitoiminta monipuolistui kerhojen tai opintopiirien muodossa.

Retkitoiminta laajeni entisestään 2000-luvun alkupuolella, kun avuksi saatiin vuonna 2003 palkattu puolipäiväinen järjestösihteeri. Pieni retkiryhmä syntyi samoihin aikoihin.

Valistusta tarjottiin aikoinaan enemmän kuin nykyään. Kurssien aiheina olivat muun muassa geologia, hämähäkit, linnut sekä muut eläimet, suot, sammaleet ja muut kasvit sekä luontovalokuvaus, luontotaide, lankavärjäys ja villivihannokset. Osa kursseista pidettiin toimistolla, osa Torpalla.

Retkien vakioaiheita ovat olleet kasvit, linnut, geologia ja hyönteiset. Lepakkokerho on järjestänyt lepakkoretkiä. Vuodesta 2015 alkaen pöllöretkiin on yhdistetty tähdet, sillä ellei kuulutt pöllöjä, saatettiin nähdä tähtiä. Tähtien katseluun on saatu opastus Ursasta.

Kalat eivät ole olleet Helsingin retki-tarjonnassa, mutta Longinojan puroaktiivien ansiosta on Longinojalla järjestetty taimenten kudun tarkkailua vuodesta 2016 lähtien.

Monitoimiretket kasvattaneet suosiotaan

Helsingin luonto- ja kulttuurikohteista innostuneet muodostivat polkuryhmän, jonka kävelyjen ja tutkimusten tuloksena syntyi 2000-luvulla kaksi

julkaisua: Lahtipolku-opas Vartiokylänlahden alueelta ja Jokipolku-opas Mätäjoen laakson ympäristöstä. Ne löytyvät Helsingin verkkosivuilta.

Helsingin ulkopuolelle esimerkiksi kansallispuistoihin on menty tilausbussilla. Viimeisten viiden vuoden aikana suosittuja ovat olleet monitoimiretket. Niihin on sisällytetty sekä luontoa, kulttuuria että historiaa. Erikoisimpia ovat olleet sorakuopan kasvit ja hyönteiset Porvoon Kräkössä sekä historia- ja luontoretki Hangon seudulle. Antoisimpia ovat olleet Santahamina, Vallisaari, Kuninkaansaari, Isoaari ja Melkki. Luonnonkukkien päivä on ikisuosikki.

Retkien järjestäminen on vapaaehtoistyötä. Kohteet valikoituvat kulloistenkin retkiryhmäläisten tietämyksen ja kiinnostuksen sekä Helsingin käyttämien asiantuntijaoppaiden tai jäsenten ehdotusten mukaan. Helys järjestää retkiä myös pyynnöstä. Sosiaalisen median aikakaudella on ajankohtaisista aiheista ponnahtettu pop up -retkiä.

MIRJA REIJONEN

Retket ovat yleensä maksuttomia ja vapaita kaikille. Maksullisia ovat museovierailut ja bussi- tai laivaretket. Silloin tällöin on tarjolla rajalliselle joukolle tarkoitettuja erikoisuuksia, käytännössä vain jäsenille. Koronarajoitusten johdosta vuosina 2020 ja 2021 julkisia tapahtumia ei juurikaan ole järjestetty jättipalsamitalkoita lukuun ottamatta.

Opastetut retket elämysten lähteenä

Siinä missä lintuharrastaja katsoo ylös, kasviharastaja katsoo alas. Kumpikin toivoo kokevansa sykähdyttäviä hetkiä. Helsingin monitoimiretkillä voi parhaimmillaan kokea niin suuria kuin pieniä elämyksiä. Isoaareissa ihasteltiin kerran merikotkan komeaa liittoa taivaalla ja vähän myöhemmin ällisteltiin pikkuruisen nyylihaarikon kauneutta kallionraossa.

Opastetuilla retkillä oppii katsomaan luontoa uusin silmin. Tänä koronakeväänä Helys ei järjestä kevätseurantaa, mutta kannustaa omatoimiretkeilyyn. Mitä jos lintujen kevätmuuttoa seuratta tarkkailtaisiin samalla, mitkä kasvit ovat ensimmäisiä kukkijoita. Milloin pähkinäpensas alkoi kukkia? Entä kevätkynsimö, joka taatusti kasvaa sillä kalliolla, jonne kivitasku ilmaantuu joka vuosi.

Teksti:

Mirja Reijonen ja Christina Lindén

Isoja lintuja ja isoja nisäkkäitä

Stadin lintuparatiisin uudet asukkaat

Melodinen töötötyks kuuluu taivaalla, se pysäytti hengityksen: seitsemän joutsenta lensi jonossa Mölylän yli. Havainto raapustettiin hartaudella yhdeksänvuotiaan kiikarihepun vihkoon 15. huhtikuuta 1972.

TERO PELKONEN

Laulujoutsenia näkyi Stadissa 50 vuotta sitten vain muutto-aikaan.

Viikki oli lintuharrastuksen koulu silloin, kun asuin Herttoniemessä koulupoikavuosinani. Retkelle Fastholmaan, Mölylään oli Susitieltä vain pyrähdys alamäkeä.

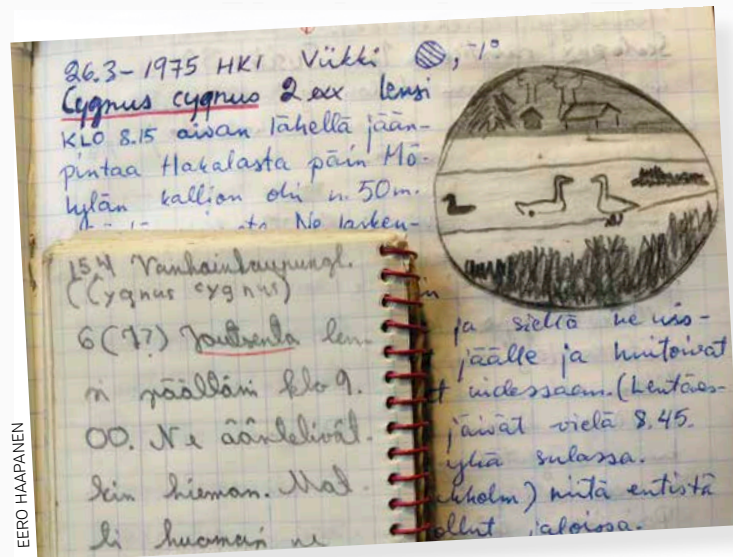
Laulujoutsen oli 1970-luvulla jo vähitellen leviämässä eteläisempään Suomeen. Joskus joutsenia laskeutui Vanhankaupunginlahdellekin. Joutsen oli hyvä luonnonsojeluvaatteen tunnuslaji.

Nuoruusaikojeni retkillä isot linnut, kuten hanhet ja kurjet, olivat muuttoauroja korkeuksissa taivaalla. Isoja lintuja oli maisemassa hyvin vähän. Kanahaukka kuului talvehtijoihin, muttei pesinyt Stadissa. Isokokoisimmat pesivät linnut olivat Viikissä sinisorsa, fasaani, lehtopöllö ja ruskosuohaukka. Ja tietysti harakka ja varis.

Vanhankaupunginlahden mahtavin näky oli silloin tuhansien pesivien naurulokkien muodostama ruovikoiden yllä pyörivä pilvi ja äänien pauhu.

Maailma muuttui. Naurulokit siirtyivät luodoille, ja isot linnut tulivat Viikkiin. Kyhmyjoutsen pesi ensimmäisen kerran vuonna 1997. Laulujoutsenen ensipesintä oli vuonna 2014 Mölylän edustalla. Laulujoutsen karkotti ja ajoi kyhmyjoutsenet kauemmaksi lahdenpohjukan ydinalueelta. Viime vuonna laulujoutsenia oli Vanhankaupunginlahdella kaksi paria.

Vuodesta 2015 Mölylän kallion edessä on pesivänä ollut myös merihanhi. Merihanhi oli joutsenen tapaan liikametsästyksen vuoksi harvinainen laji vielä 50 vuotta sitten.

EERO HAAPANEN

pesiä on nyt siellä yhteensä noin 70.

Samana merimetsojen tuoluvuonna Klobbeniin tuli oleilemaan merikotkapari lentopoikasensa kanssa. Seuraavana vuonna merikotka pesi siinä korkeimman tervalepän huipulla – yhdessä harmaahaikaroiden ja merimetsojen kanssa. Korkeamman tervalepän huippuun oli harmaahaikara kyhännyt pesän, josta merikotka paranteli itselleen muhkean jättipesän.

Klobbenin kolonia

Kolmekymmentä vuotta sitten Viikki-lintumies **Juha** kiipesi ja hinasi tekopesän Klobbenin ison tervalepän huippuun. Se lava korkeuksissa oli tarkoitettu sääkelle, niitä kalasti lahdella muuttoaikoina.

Tekopesään asettuihin vuonna 2006 harmaahaikara. Vuosikymmenessä haikarat valloittivat melkein kaikki Klobbenin tervalepät. Niitä tuli pesimään sinne 50 paria.

Vuonna 2019 saareen asettui merimetsoja. Tervaleppien latvukset täyttyivät risulinnoista, risu-

Isot pöllöt ja päiväpetolinnut olivat 1970-luvulla "lintujemme katoavaa aatelia". Niiden pesäreviiri-ensimmäinen etsiminen edellytti oikeita pitkiä retkiä oikeisiin metsiin, esimerkiksi Sipoonkorpeen. Nyt nuo petolinnut ovat Helsingin pesimälintuja.

Isujen eläinten paluu on koko Suomen ja Euroopan rikkaiden maiden ilmiö. Pyssy on vaihtunut optiikkaan. Aiemmin arat lajit ovat sen vuoksi huimasti runsastuneet ja laajentaneet esiintymisaluettaan. On muitakin tekijöitä, kuten Itämeren ympäristömyrkköjen aiheuttamien tuhojen väistyminen.

TAINA TERVO

Vanhankaupunginlahdella vuonna 2020 pesinyt merikotkapari palasi vuonna 2021 pesimään Helsingin merialueelle saareen, jossa ne pesivät vuonna 2019. Merikotkille on tunnusomaista, että niillä on käytössään useampia pesiä. Jäätalvena Klobbenin ympärillä oli ulkoilijoiden aiheuttamaa häiriötä, joka ehkä vaikutti pesän valintaan.

Saukon sukellus Stadiin

Löysin huhtikuussa 1998 saukon jälkiä Vanhankaupunginkoskelta, koskenniskan jäältä. Kerroin havainnosta **Leo Lehtoselle** (1916–2002). Viikistä kaksi kirjaa kirjoittanut konkari ei uskonut havaintoa. Hän arveli, että olen nähnyt minkin jälkiä.

Saukko on sittemmin tullut jäädäkseen, ja myös muualle Stadiin, kuten ulkosaaristoon. Viime helmikuussa pyöräilin jäätä pitkin Lauttasaaren edustan luodoille. Erään luodon kivikoista katseli hetken sauikko. Metsäkauriit olivat vaeltaneet luodoille syömään tahma-ailakin tyviruusukkeita. Kauriita on aivan yllättävissä paikoissa.

Metsäkauris on nyt Helsingin runsain hirvieläin, ja se on asettunut useimmille luontoalueille. Viikkiin pysyvä kanta muodostui vuonna 2011 yhden parin voimin. Nyt metsäkauriita on pelkästään Vanhankaupunginlahdella yli 30 yksilön talvikanta.

EERO HAAPANEN

Harmaahylje katselee soutajaa – lasketaanko nyt verkot? (Vanhankaupunginselkä 24.12.2020)

Mahtava hirvi ja ovela halli

Suurpedoilla on syötävää kauriista. Ilves ja susi ovat tulleet pääkaupunkiseudun ympäristön lajeiksi. Löysin ensimmäistä kertaa ilveksen jäljet maaliskuussa 2010 Vanhankaupunginselän Kuusiluodosta. Lumitalvina ilveksiä vierailee Helsingin luontoalueilla.

Saukko on sittemmin tullut jäädäkseen – myös muualle Stadiin, kuten ulkosaaristoon.

Hirvi oli 1900-luvulla Viikin mahtavin eläin, muita isoja ei ollut. Hirvet tulivat läpi metsälähiöiden pääkaupungin lintuparatiisin ruovikoihin, ne vaelsivat kesälaitumille Sipoosta ja kauempaa. Makuupussien

kanssa menimme joskus Möylän kallioille yöksi katsomaan sitä näkyä. Iltausvassa isoja selkiä nousi ruovikosta, kymmenenkin selkää saattoi näkyä.

Harmaahylje tuhahtelee Vanhankaupunginselällä veneen ympärillä. Viime vuodenvaihteessa harmaahylje oli helposti kuvattavissa useana päivänä. Jouluaattona kuvailin sitä. Harmaahylje on tullut kalastajien syksyiseksi kaveriksi Helsingin parhaalle kalapaikalle. Viime lokakuussa se ampaisi Vanhankaupunginkosken suvannossa kohti lippoajan haavia ja repäisi siitä taimenen, ja tämä kalajuttu on tosi.

Teksti: Eero Haapanen

Kirjoittaja on luonto-opas ja tietokirjailija, joka on kirjoittanut Helsingin saariston paikallishistoriasta.

TAINA TERVO

Tämä sauikko kalasteli ja lepäili kevättalven auringonpaisteessa Vuosaassa maaliskuussa 2019.

Helsinki on enimmäkseen merta

Helsingistä 70 prosenttia on merta. Siis suunnilleen sama osuus kuin vettä on kehossaan vastasyntyneellä. Siitä ihminen vain kuivuu iän karttuessa. Helsinki sen sijaan sai lisää vesipintaa vuonna 1995, kun Suomi laajensi aluemertaan lähemmäksi Suomenlahden keskiviivaa.

Niin Helsinki sai uudet rajat. Siitä lähtien Helsingin merialue kurottua noin kaksi ja puoli peninkulmaa Kaivopuiston rannasta kohti Suomenlahden keskiosaa.

Suurin osa meren rikkaudesta on kaupungissa osoitettu kaakkoiseen suurpiiriin, josta lähes 90 prosenttia eli peräti noin 350 neliökilometriä on merta. Kaikkiaan Helsingin merialue on 500 neliökilometriä, ja hieno otos Itämeren ekosysteemeistä.

Avomeri elää omaa elämäänsä. Esimerkiksi näin keväällä Helsingin edustalla on ollut valtava levä-

tuotanto käynnissä, kun pii- ja panssari-siimalevät ovat ”kukkineet” eli lisääntyneet niin kauan kuin raaka-aineita on riittänyt. Leväpaljous puolestaan ruokkii esimerkiksi pieniä äyriäisiä ja lopulta koko ravintoketjua.

Elämää pohjilla ja meren niityillä

Pohjalla on oma rikkautensa: pohjaeläimet. Pohjillakin aherretaan, sillä äyriäiset, erilaiset madot ja muut eläjät möyrivät pehmeän pohjan pintakerrosta koko ajan. Helsingin edustalla on myös laajoja sinisimpukoiden riuttoja ja rakokoleväisiä kalliorantoja. Sinisimpukat pumppaavat koko ajan vettä lävitseen ottaen siinä samalla ravinnon talteen. Merenpohja tunnetaan aika puutteellisesti, joskin viime vuosina on saatu lisää tietoa isossa vedenalaisen luonnon Velmu-kartoituksessa. Kaupunki on teettänyt myös tarkempia selvityksiä muun muassa Itä-Helsingin Kallahdenniemen edustan merialueesta.

Alleco-yhtiön sukeltajat löysivät täältä muun muassa Helsingin ainoat meriajokasniityt – tämä hiekkapohjien aito merikasvi ei ehkä muualla Helsingissä esiinnykään. Kaksi vuotta sitten kaupunki suojeli hienon harjun vedenalaisen osan.

ANTTI HALKKA

Vanhankaupunginlahti on suosittu retkikohte, ja se on niin pesivien kuin muuttavien lintujen suosiossa. Lahdella on pesinyt myös merikotka.

Ihminen näkee meriekosysteemin ruokkimasta väestä yleensä vain sen liikkuvimpia kasvatteja, kuten kaloja ja lintuja. Simpukoita pohjalta ammattisukeltavat haahkat ovat Helsingin rannoilla tavallinen näky ja ne pesivät monilla kaupunkimme saarista yhteensä satojen parien voimin. Kala- ja lapintiirat syöksysukeltavat rantoja partioidessaan kaloja, kuten kolmipiikkejä. Harmaahylkeet uivat Helsingin sisälahtiin asti silakkasaaliin toivossa.

Kaupungin edustan linnusto on poikkeuksellisen rikas. Sen äänimaailmakin on erottamaton osa Helsingin: harmaalokin kumea kaklatus sekä kalalokin ja meriharakan raikkaat huudot.

ANTTI HALKKA

Linnut tuovat elämää merikaupunkiin. Kalalokkien lempeä Särkän saarella.

ANNTI HALKKA

Rantojen roskaantumista vastaan on tehtävä koko ajan työtä. Helsyn aktiivi Sirkku Manninen näyttää mallia Töölönlahden siivoustalkoissa.

Töölönlahti – merta kaupungin sydämessä

Kaupunki onkin rakentunut mereen työntyville niemille ja monille merensaarille. Omaa rikkauttaan luovat monet lahdet niemien välissä. Helsingillä on meri myös aivan keskustansa sydämessä – Töölönlahdella. Tämä matala lahti oli pahoin saastunut, mutta virkosi vuosien mittaan, kun sinne johdettiin niemen poikki Humallahdesta puhdasta ja hapekasta vettä.

Töölönlahti tarjoaa ravintoa isolle määrälle muutto- ja pesimälintuja. Aivan Helsingin keskustaan ovat löytäneet muuttoaikaan sellaisetkin lajit kuin laulujoutsenet ja uivelot, ja keväällä 2021 muun muassa harvinainen pikku-uikku.

Lahden pesimälajistokin on hämmästyttävän rikas: esimerkiksi silkkiuikku ja nokikana pesivät Tringa-lintuyhdistyksen laskennan mukaan Töölönlahdella melkein kymmenen parin voimin vuonna 2020. Helsingiläiset ja vierailijat ihailevat niiden ja kyhmyjoutsenien pesimätouhuja lahdella.

Rannoilla on ruovikkoa, josta silkkiuikut rakentavat kelluvat pesänsä ja jonka kätköissä ruoko- ja rytikerttuset laulavat alkukesän öinä satakielen sävelmaton luodessa omaa äänimaisemaansa.

Ihminenkin haluaa rantaan

Ihmisetkin janoavat merenrantaan myös esimerkiksi Vuosaaren Uutelassa ja Lauttasaaren eteläkärjessä. Sieltä näkyy jo horisontti, ja Helsinki onkin pääkaupunki aivan avomeren reunassa. Vesibussit ja lautta vievät matkailijoita myös edustan saarille, kuten Suomenlinnaan, Vallisaari-Kuninkaansaareen ja Pihlajasaareen. Yhteensä saaria on Helsingin edustalla 327.

Helsingin merisuhde olisi idylli, ellei kaupunki aika ajoin uhkaksi meriluontoa erilaisilla kaavoitushankkeillaan. Helsykin on torjunut esimerkiksi Lauttasaaren rantojen kaavoitushankkeita moneen otteeseen.

TAINA TERVO

Vallisaaresta aukeaa näkymä Suomenlahden ulapalle ja Harmajan majakkaluodolle. Aito merilintu riskilä on pesinyt Harmajalla.

Uusimmassa yleiskaavassa kaupunki havitteli muutama vuosi sitten valtavaa tuhansien asukkaiden lähiötä Melkin saarelle, jota olisi tylysti laajennettu täyttömaalla. Tämä kaatui lainvastaisena valituksiin, mutta useita merentäyttöhankkeita jäi. Kuninkaansaarella kaupunki on valmis suostumaan mökkikylän rakentamiseen suoraan kalliomännikköön. Laajasalon eteläkärkeä ollaan muokkaamassa suurellisesti. Kruunuvuorenselän silta on linjattu kulkemaan lähes suoraan kahden lintusaaren päältä.

Töölönlahdella kaupungin konsultit ovat tuottaneet ehdotuksia, joissa lintujen pesimäruovikkoa hävitettäisiin laajalti ja rantapenger kivettäisiin steriiliksi.

Räjätystöistä ja louheesta peräisin oleva muovisaaste on myös levinnyt todella laajasti rannoille. Helsinki kaataa ainoana Suomen kaupunkina lunta suurellisesti mereen.

Tämän vastapainoksi Helsinki myös suojelee Itämeren merta. Se on koonnut yhdessä Turun kanssa Itämerihaaste-nimen alle ison joukon tavoitteita, joilla meren tilaa yritetään parantaa. Uusia suojelealueitakin on syntynyt. Merialueen tilan luokitusta on voitu parantaa.

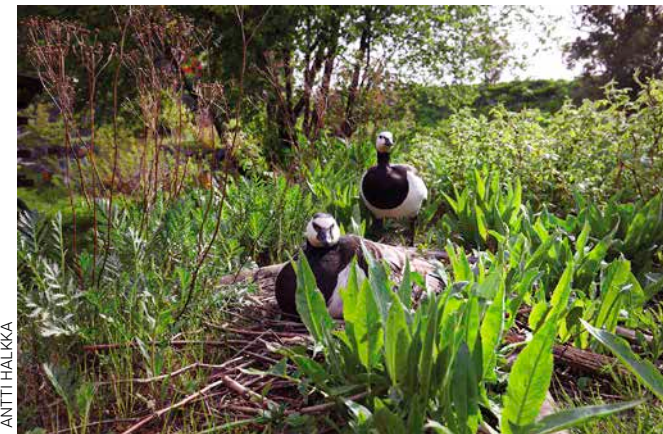
Tärkeää on, ettei luonnonranta enää menetettäisi Helsingissä, ja että kaupungin edustan saaristo säilyy rakentamattomana. Varsinkin Helsingin keskustan niemellä on enää vähän paikkoja, missä on säilynyt aito kallioranta. Ihminen viihtyy paikoissa, joissa rakennettu kaupunki yhtyy Itämereen luonnonmukaisella ja merta arvostavalla tavalla.

Teksti: Antti Halkka

JUHA SYVÄRANTA

Rakkolevää Kallahdenniemen edustalla. Rakkolevä ja sinisimpukka peittävät isoja alueita ja luovat elinpaikan myös monelle muulle merieliölle.

ANNTI HALKKA

Valkoposkihanhi on monille tuttu nurmikoilta, mutta se pesii saarilla. Koiras vahtii naaraan haudontarauhaa.

Liikaa kaupunkia Helsinkiin?

Poliitikkojen tavoite rakentaa ”lisää kaupunkia Helsinkiin” uhkaa monien arkkitehtien ja luonnonsuojelijoiden mielestä vakavasti Helsingin luonto- ja kulttuuriarvoja.

Helsingissä keskustelu siitä, kuka ja mikä ohjaa rakentamissuunnitelmia kaupungissa, sai uutta virtaa tämän vuoden alussa julkaistusta arkkitehtien pamfletista ”Kenen kaupunki?” Pamfletin toimittajat (**Harri Hautajärvi**, **Juhana Heikonen**, **Petteri Kummala** ja **Timo Tuomi**) ja lukuisat muut kirjoittajat antavat Helsingin nykyiselle kaupunkisuunnittelulle täystyrmäyksen ja sanovat suunnittelun tapahtuvan sijoittajien, eikä kaupunkilaisten ehdoilla. Pamfletti keskittyy pääasiassa Helsingin keskusta-alueiden kulttuuriarvoja uhkaaviin hankkeisiin.

Pamfletissa kritisoidaan ylikorkeaa, kaikkialle työntyvää rakentamista sekä suuria alueluovutuksia kiinteistösijoittajille. Kirjoittajien mukaan näin annetaan sijoittajille myös tonttien suunnitteluvaltaa kulttuurikohteiden arvojen vaalimisen sijasta.

Pamfletin mukaan kaupunki saa rakennusoi-keuksien myynnistä kyllä hetkellistä tuottoa, mutta samalla kaupunkikuva, viihtyisyys, yhteinen etu ja pitemmän tähtäimen tuotot kärsivät. (Arkkitehti-lehti 1/2021).

Myös luonto kärsii

Luonnonsuojelijat kritisoivat puolestaan luonnon jäämistä toissijaiseen asemaan ylisuurten rakennustavoitteiden keskellä. Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen aktiivi **Riitta Malve** luettelee pitkän listan kohteita, joita Helsingin uusi yleiskaava ja entisestään paisutetut väestötavoitteet uhkaavat.

- Hämeenlinnantien varren metsäiset alueet, Malminkartano, Lauttasaaren rannat, Viikki-Kivikko-vihersormi, itäisen Helsingin saaristo ja monet muut kohteet.

Malve muistuttaa myös hyvinä pidettyjen hankkeiden, kuten ratikkaväylien rakentamisen, voivan tuhota luontoa.

- Laajasalon Stansvikin vanhan metsän ja kalliometsän kohtalo on jo sinetöity. Alun perin se piti säästää ja rakentaa vain entisen öljysataman alue. Sitten sitä tarvittiin ilmeisesti lisärakennusmaaksi kattamaan raitiovaunusillan kustannuksia. Merkit-

tävät luontoarvot ja tarve tuhansien uusien asukkaiden virkistysalueille eivät painaneet mitään.

Malven mukaan myös tähän asti säilynyt Kruunuvuoren vanha metsä ja sen rauhallinen vanha huvila-alue on kulttuurimaiseman ja monimuotoisen luonnon helmi, jota uhkaavat nyt hyvin lähelle suojeltua Kruunuvuoren lampea työntyvät kerrostalokorttelit.

Riitta Malve toivoo, että kunnallisvaalien jälkeen tehtäisiin uusi kasvustrategia, jossa otettaisiin huomioon luontoalueiden, kuten metsien, niittyjen ja luonnontilaisten rantojen säilyttäminen ja luonnon monimuotoisuuden suojeleminen.

- Viherkaavassa, jossa ennen asemakaavaa rajattaisiin säilytettävät alueet, saattaisi olla ideaa. Sama toimisi yleiskaavassa, sillä päättyvän valtuustokauden aikana luonnolla on ollut vain vähäinen sivurooli.

Malve muistuttaa kaupungin viheralueiden ja metsien olevan yhä tärkeämpiä kaupunkilaisten terveydelle, tasa-arvoisuudelle, ilmanlaadulle ja mikroilmastollekin.

- Helsingissä asukkailla on vielä mahdollisuus löytää oma landensa ja siihen on yhä suurempi tarve.

Tällä Malve tarkoittaa sitä, että ”maalle” voisi mennä kaupungissakin, jos siellä vain säilytettäisiin rauhallisia luontokohteita. Tämä vähentäisi myös kakkosasuntojen ja mökkien tarvetta.

Väestökasvu maakuntiin ja radanvarteen

Riitta Malven kanssa samoilla linjoilla on eläkkeellä oleva ympäristöministerin entinen hallitussihteerin ja pitkäaikainen Helsingin kaupunkisuunnittelu- lautakunnan jäsen **Lauri Nordberg**. Nettijulkaisussaan ”Onko Helsingin pakko kasvaa” Nordberg ihmettelee Helsingin kaupunginvaltuuston päätöstä nostaa Helsingin vuotuista asuntotuotantotavoitetta 8000 asuntoon.

Luonnonsuojelijat kritisoivat luonnon jäämistä toissijaiseen asemaan ylisuurten rakennustavoitteiden keskellä.

– Eikö olisi parempi, että asuntotuotantoa pikemminkin vähennettäisiin nykyisestä, jotta rakennustoiminta voisi jatkua pidempään ja tasaisempaan.

Helsingin uudessa yleiskaavassa väestötavoite on asetettu 860 000 asukkaaseen vuoteen 2050 mennessä (ilman Östersundomia). Nykyisin Helsingissä on noin 660 000 asukasta. Lisää asukkaita tulisi Helsinkiin siis jokseenkin nykyisen Tampereen verran. Jo nyt Helsinki, Espoo ja Vantaa muodostavat yhdessä 1,2 miljoonan ihmisen metropolin.

Lauri Nordberg sanoo, että vaihtoehtoja ”Helsingin muuttamiselle Hongkongiksi” on olemassa. Ny-

kyistä vihreämpi, inhimillisen mittakaavan Helsinki myös pataisi uudelleen kiihtynyttä keski- ja hyvä-tuloisten perheiden poismuuttoa pääkaupungista.

– Aluepolitiikkaa tulee tehostaa niin, ettei pääkaupunkiseudulle muuta niin paljon ihmisiä. Se tarkoittaa ennen kaikkea maakuntien keskusten, mutta myös seututason ja pienempienkin keskusten tukemista.

Nordberg panisi jäihin myös pääkaupunkiseudun miljardeja maksavat ”tarpeettomat jättihankkeet”, kuten Helsinki–Tallinna-tunnelin, Lentoradan ja Pissararadan, koska ne kiihdyttäisivät pääkaupunkiseudun kasvua.

– Pääkaupunkiseudun kasvun hillitseminen olisi myös täällä jo asuvien ihmisten etu, sillä markkinataloudessa asuntojen kysynnän väheneminen merkitsee niiden hintojen ja vuokrien laskua. Näin asukkaille tärkeitä puistoja ja muita viheralueita voitaisiin säästää rakentamiselta”.

Lauri Nordberg esittää kasvun ohjaamista myös pääradan lähikuntiin, kuten Keravalle, Järvenpäähän, Hyvinkäälle ja Riihimäkeen ja junayhteyksien vahvistamista edelleen niihin. Tällainen toimi olisi esimerkiksi Väyläviraston suunnittelema neljäs raidepari Helsingistä Riihimäelle asti.

Teksti: Ismo Tuormaa

Lähteet:

Arkkitehtien pamfletti: <https://icomos.fi/kenen-kaupunki/>

Lauri Nordberg: <http://www.ymparistoliike.fi/uutiset/onko-helsingin-pakko-kasvaa/>

ANTTI HALKKA

Luontokaupunki on hyvä kaupunki

Miten Helsinki säilyisi hyvänä paikkana olla ja elää niin luonnolle kuin ihmiselle? Sitä Helsingin luonnonsuojeluyhdistys haluaa kaupungin mieltävän aina, kun merkittäviä suunnitelmia on esillä.

Kuivakkaan virkakielisissä suunnittelupapereissa päätetään lähimetsistä ja -rannoista eli siitä jääkö luonnon ja ihmisen turvaksi kunnollinen määrä viheralueita. Niissä linjataan, miten luonnonystävät ja muutkin asukkaat viihtyvät tässä kaupungissa.

Joskus kaupunki kuuntelee hyvin luontoa ja yhdistystämme sekä samassa rintamassa olevia tahoja, kuten lintuyhdistys Tringaa. Esimerkiksi tänä keväänä vaikutimme luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman 2021–2028 niin, että kaupunki tekee luonnonsuojeluohjelman myös kaudelle 2025–2032 ja tutkii muissa kunnissa omistamiensa alueiden luontoarvot.

Viime vuosina kaupunki on kuitenkin kasvukiihossa sivuuttanut luonnon kovin usein. Sen Helsingin ja kaupunginosayhdistykset ovat saaneet huomata rakentamisen etenemisenä myös metsiin ja virkistysalueille. Joka paikkaa koetellaan, ja vain vahva puuttuminen asioihin estää ylilyönnit.

Mitä enemmän väkeä on mukana vaikuttamassa, sitä varmemmin saadaan hyviä tuloksia. Kutsummekin kaikkia mukaan vaikuttamaan hyvän elinympäristön ja luonnon puolesta. Ja ympäristön puolesta, sillä Helsinki tuntuu viivyttelevän kovin esimerkiksi ilmastopäästöjen vähentämisessä.

Vaikuttamiselle voi olla lähivuosina entistä parempi mahdollisuus, sillä Helsingin väestönkasvu notkahti vuonna 2018 eikä ole sen jälkeen palannut entiselleen. Koronan takia väki jopa väheni useilla sadoilla alkuvuonna 2021. Kun rakentamisen vuotuista määrääkin voidaan varmasti vähitellen vähentää, kaupunkia voidaan suunnitella niin, että luonto ja siellä liikkujat otetaan kunnolla huomioon.

Antti Halkka

puheenjohtaja

Helsingin luonnonsuojeluyhdistys

TAINA TERVO

Helsingin kasvu syö nopeasti kaupungin tärkeimpiä luonnonalueita muuttamalla niitä rakennusmaiksi. Luonnonsuojelijat vaativat Helsinkiin hallitumpaa kasvua: uusien rakennusalueiden sijoittamista lähikaupunkeihin ja tärkeiden luontokohteiden pysyvää suojelua. Kuvassa Laajasalon vanha öljysatama.

Östersundomissa juhlistaan voittoa

Luonto voitti Östersundomissa. Helsingin tavoitteet kaatuivat kyvyttömyyteen kuunnella epämieluisaa tietoa.

Voittajan on helppo hymyillä. Östersundomin yleiskaavalle kävi juuri niin kuin olimme Helsingissä arvioineet ja 12 vuotta työtä sen eteen tehneet: korkein hallinto-oikeus kumosi 10.5.2021 yleiskaavan lainvastaisena. Samoin päätti Helsingin hallinto-oikeus kaksi vuotta aiemmin.

Yleiskaavan kaatuminen oli niin odotettua, että on lupa ihmetellä, miksi epäkelvää kaavaa edes yritettiin viedä läpi. Helsingillä

on kuitenkin perinteitä sulkea Östersundomissa silmät tosiasioilta.

Östersundomissa hoidettiin taidolla vain alueen kaappaaminen Sipoolta. Se oli salamatsotaa. Liitos pohjustettiin perusteellisesti valtion suuntaan: silloinen pääministeri **Matti Vanhanen** (kesk) puhuttiin sen puolelle ennen kuin hanke oli edes virallisesti käynnissä.

Alueen luonteeseen ja tosiasiallisiin rakentamismahdollisuuksiin ei paneuduttu. Voi sanoa Helsingin niin virkamies- kuin luottamusjohdon vallan yleisten hurmoksen, jota mikään alueliitosta ja Östersundomiin kohdistettuja ylenpalttisia haaveita vastaan puhuva tieto ei läpäissyt.

Östersundomin pellot nähtiin valmiina rivitalojen rakennusmaana. Sille tiedolle, että ne ovat alkujaan entisiä merenlahtia, joissa on savea jopa 12–14 metrin syvyyteen, viitat-

TAINA TERVO

tiin kintaalla. Östersundomissa on useita Natura-ohjelmaan kuuluvia luonnonsuojelualueita, ja muita arvokkaita luontokohteita, jotka rajoittavat rakentamismahdollisuuksia, mutta sekään tieto ei mennyt perille. Tietoa kyllä oli tarjolla. Sitä jakoivat muun muassa Hely, lintutieteellinen yhdistys Tringa, Sipoon kunta ja Östersundomin asukkaat.

Lupa rikkoa lakia

Östersundomin kaavoitus alkoi heti, kun nuo 30 neliökilometriä vuoden 2009 alussa liitettiin Helsinkiin. Alueen rakentamisen selitettiin alkavan muutamassa vuodessa, ja tarkoitus oli aloittaa Natura-alueiden keskellä, vieressä ja osin päälläkin. Tämän mahdollistamiseksi Helsingin kaupunkisuunnittelun johto marssi ympäristöministeri **Paula Lehtomäen** (kesk) puheille pyytämään, ettei pääkaupungin tarvitsisi noudattaa Natura-säädöksiä.

Kasabergetin laelta aukeaa ihailtavaksi koko Östersundom, metsineen ja lintuvesineen.

EMILIA PIPPOLA

Lehtomäki oli ajatukselle myötämielinen, mikä raivostutti ympäristöministeriön virkamiehet. Kun tieto vuoden 2010 alussa julkistettiin ”Suomen Luonnossa”, ja sitä kautta muissa medioissa, Lehtomäelle tuli kiire perua puheitaan. Ei ministeri voi antaa kenellekään erivapauksia lakien noudattamisessa.

Ajatus ”ei laki meidän kuntaamme koske” ei ole Suomessa aivan ainutlaatuinen, mutta Helsingin historiaan se jäi aika poikkeuksellisenä tempauksena.

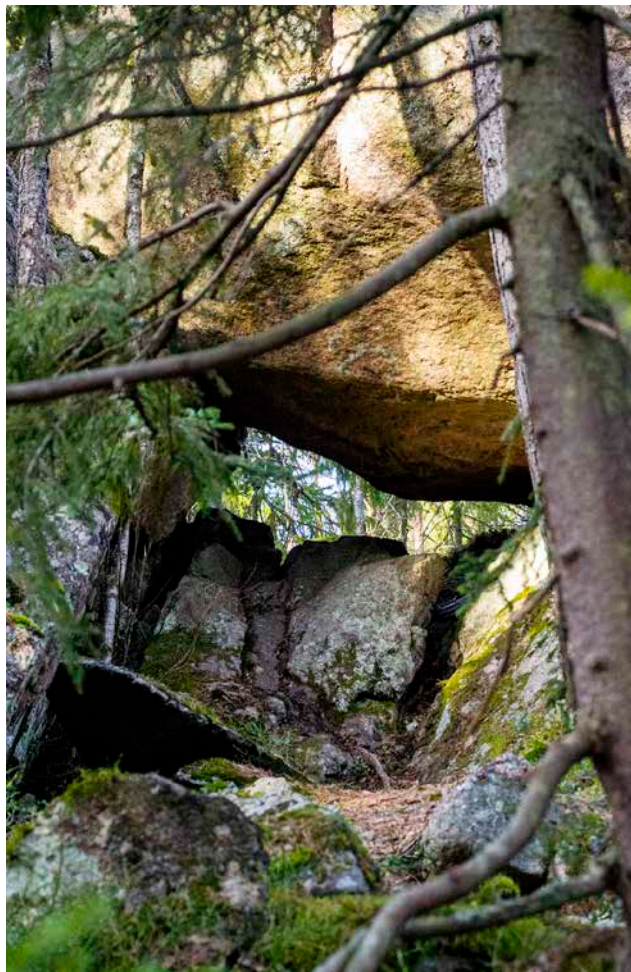
Natura-fiaskon jälkeen Helsingin kaupunkisuunnittelun johto vaihtui, ja suunnitteluun näytti tulevan mukaan realismia. Ainakin Natura-alueiden periaatteellinen merkitys tunnustettiin, vaikka muita luontoarvoja vähäteltiin.

Yksi kriittinen kohta on Salmenkallion alue, jonka rakentaminen ei suostu sopimaan luonnonsuojelulain puitteisiin. Yleiskaavassa tämä yritettiin kiertää jättämällä Salmenkallio selvitysalueeksi, jonka kaavoittamisesta olisi päätetty myöhemmin. Tämä ei ole mahdollista, tuomitsi KHO.

TAINA TERVO

Yleiskaava olisi vaarantanut Östersundomin lintuvedet ja Mustavuoren Natura-alueet. Kuvassa Kapelliviken.

TAINA TERVO

Seudulla on useita hienoja ja näkyviä kalliomuodostumia, erityisesti Salmenkalliolla ja Talosaaressa. Kasabergetille johtavan polun alkupäästä löytyy vaikuttava siirtolohkare, joka muodostaa ikään kuin porttivolvin kalliolle ja metsään.

Yleiskaavan tultua hylätyksi Östersundomissa on realisoitunut kaikki se, josta ympäristöjärjestöt varoittivat jo ennen alueliitosta.

Helsingin salamasota itään hyytyi puutteelliseen tiedusteluun. Östersundom muuttui heti huomenna rakennettavasta voittomaasta reservialueeksi.

Helsy tarjosi vaihtoehdon

Östersundom on teettänyt Helsyllä paljon töitä, mutta emme ole vaatineet sen jättämistä entiseen tilaansa. Esitimme vaihtoehdon, joka sekin loisi uuden suuren kaupunginosan.

Luontojärjestöjen ja Designtoimisto dadadotankin vuonna 2011 julkistamassa Varjokaavassa Östersundomiin sijoitettiin asuntoja noin 45 000 uudelle asukkaalle ja vähin-

tään 8 000 työpaikkaa. Ne sovittiin yhteen Natura-alueiden ja muiden arvokkaiden luontokohteiden kanssa keskittämällä rakentamista metroasemien lähistölle.

Alun perin Helsinki ilmoitti tavoitteeseen rakentaa Östersundomiin noin 50 000–70 000 asukkaan kaupunginosan, mutta matkan varrella ruokahalu on kasvanut. Hylätyssä yleiskaavassa väestötavoite oli jo 80 000–100 000 asukasta, vaikka ristiriita luontoarvojen kanssa oli käynyt kestämatömäksi jo vähemmälläkin väkimmäällä.

Jos Östersundomin yleiskaavaa olisi luotu Varjokaavan periaatteilla, alueen rakentaminen saattaisi olla jo käynnissä. Tosin kompastuskivenä voisi olla metro, jonka jatkaminen itään ei ole lainkaan selvää.

Teksti: Mikko Niskasaari

TAINA TERVO

Östersundomin kappelin ympäristön maalaisidylli säilyy vielä kauan.

Helsinki on päästöykkönen

Helsingin ilmastopäästöt asukasta kohden ovat kaksi kertaa niin suuret kuin Kööpenhaminan, Tukholman ja Oslon. Kaupungin Helen-energiayhtiön päästöt ovat vielä Helsinkiäkin suuremmat.

Juhlalehtemme toimitus pyysi minua selvittämään, miten Helsinki on edistynyt ilmastotyössään. Tiesin ennestään, että kaupunki on ollut tässä ponnistelussa koko maailman eteen hidas, kuten koko Suomi. Suomihan on vähentänyt kasvihuonekaasupäästöjään vuoden 1990 jälkeen vain neljänneksellä. Tällä saavutuksellaan maamme kuuluu Euroopassa heikommien päästöjä vähentäneeseen puoliskoon.

Entäpä Helsinki?

Vuosien varrella Helsinki on jäänyt pohjoismaisista verrokkikaupungeistaan entistä selvemmin jälkeen. Näin on siitä huolimatta, että vuodesta 1990 vuoteen 2019 Helsingin kasvihuonekaasupäästöt vähenivät 26 prosenttia.

Vuonna 2019 Helsingin ilmastopäästöt olivat 2 600 000 hiilidioksiditonnia eli noin neljä tonnia helsinkiläistä kohden. Tukholman päästöt olivat

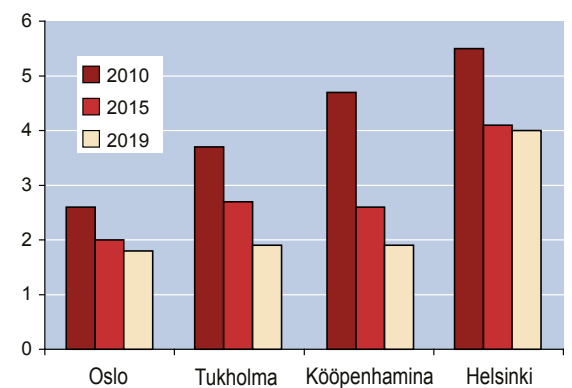
samaan aikaan 1 900 000 tonnia. Tukholmassa asuu 1,5 kertaa Helsingin asukasmäärä. Kööpenhaminassa vuoden 2019 päästöt olivat 1 200 000 tonnia ja Oslossa 1 300 000 tonnia. Siten Helsingin kasvihuonekaasupäästöt olivat yhtä suuret kuin Oslon ja Kööpenhaminan päästöt yhteensä.

Asukasta kohden Tukholman, Kööpenhaminan ja Oslon päästöt ovat kuin maagisesti samat 1,8–1,9 tonnia vuodessa. Hyvä muistisääntö on siten, että Helsingin päästöt ovat näihin edelläkävijäkaupunkeihin nähden noin kaksinkertaiset.

Miksi Helsinki saastuttaa edelleen näin paljon? Suuri selittäjä on kaupungin lämmitys ja sähköntuotanto, jotka tukeutuvat yhä enimmäkseen fossiilisiin maakaasuun ja kivihiiileen.

Kaupungin energiayhtiö Helen onkin vielä itse omistajakaupunkia suurempi rasitus ilmakehälle. Helsingin energiayhtiö Helenin päästöt olivat vuonna 2020 2,7 miljoonaa tonnia. Vuonna 2019 ne olivat 3,2 miljoonaa tonnia eli 600 000 tonnia Helsinkiä suuremmat.

Helsinki johtaa Pohjoismaiden per capita -päästöissä 2010–2019 (tonnia hiilidioksidia asukasta kohden)

Helsingin ilmastopäästöt asukasta kohden ovat noin neljä tonnia vuodessa. Kaupunki on armotta jäänyt Fennoskandian pääkaupunkien ilmastotyön jumboksi.

Näin on, koska pääkaupunkiseudun sähkön kulutuksen päästöt lasketaan koko maan keskimääräisen päästökertoimen mukaan. Siihen on tekniset syynsä. Kaupunki saa ratkaisusta kuitenkin etua, sillä Helenin tuottama kivihiihi- ja maakaasusähkö on paljon Suomen keskimääräistä saastuttavampaa.

Helen on useimpina vuosina ollut Suomen toiseksi eniten ilmastoa saastuttava yhtiö.

Helenillä olikin vuonna 2020 kolme laitosta Suomen pahimpien kasvihuonekaasulähteiden Top 10:ssä:

Suomen suurimmat ilmastosaastuttajat vuonna 2020

	Miljoonaa tonnia
Raahan terästehdas	3,35
Neste Oyj Porvoon jalostamo	2,65
Helen Oyj Hanasaari B	0,97
Helen Oyj Vuosaari B	0,93
Outokumpu Stainless Tornio	0,65
Helen Oyj Salmisaari B	0,63
Borealis Polymers	0,56
Fortum Suomenoja	0,54
Finnsementti Parainen	0,53
Vaskiluodon voima Vaskiluoto 2	0,38
Oulun Energia Toppila	0,35

Energiavirasto ylläpitää tietokantaa Suomen päästökaupan piiriin kuuluvien laitosten päästöistä. Helsingillä on kymmenen suurimman joukossa peräti kolme edustajaa. Turun seudun energia on sen sijaan pyristellyt jo pois tältä listalta, jonka mitalisijoilla sen Naantalin laitos oli pitkään.

Helenin hallituksen puheenjohtaja on **Osmo Soininvaara** (vihr) ja varapuheenjohtaja **Wille Rydman** (kok).

Helen-energiayhtiöllä vaatimaton tavoite vuodelle 2025

Yhtiön strategiana on edelleen vähentää päästöjä vain hitaasti. Helenin verkkosivujen mukaan:

”Vuoteen 2025 mennessä tavoitteenamme on vähentää hiilidioksidipäästöjä 40 prosenttia vuoden 1990 tasosta, lisätä uusiutuvan energian osuus 25 prosenttiin ja puolittaa kivihiihen käyttö. Valmistaudumme luopumaan kivihiihestä vuonna 2029 hallituksen linjauksen mukaisesti.”

Huomiota tässä kiinnittää se, että vähennys lasketaan yli 30 vuoden takaiseen tasoon nähden ja että vuoden 2015 tavoite on edelleen hyvin vaatimaton. Esimerkiksi Kööpenhaminan vuoden 2025 tavoite on, ettei energiantuotannosta synny enää lainkaan päästöjä.

Lisäksi muut pohjoismaiset pääkaupungit eivät etsi vähennysten vertailuvuotta kaukaa historiasta. Vuotta 1990 käyttämällä Helsinki saa näyttäviä vähennyslukuja, sillä silloin sen päästöt olivat 7,1 tonnia asukasta kohden.

EMILIA PIPPOLA

Liikenteessä ja matkailussa päästöttömät vaihtoehdot ovat kävely ja polkupyörä. Helsinki onkin edistänyt pyöräilyä.

Pohjoismaissa esimerkiksi Kööpenhamina on vähentänyt myös itse sähköntuotannon päästöjä. Kööpenhaminan energiayhtiö HOFOR investoi tuulisiin voimiin, että jo muutaman vuoden kuluttua sillä on 500 megawattia tuulivoimatehoa. Helen on tuulivoimassa aivan alussa. Se sijoitti vasta viime vuonna tuulipuistoon, jonka kokonaisteho on 86 megawattia, ja sekään ei ole kokonaan yhtiöllä.

Maakaasu jäämässä ongelmaksi

Helsingin ilmastopolitiikka on summattu Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelmasa. Siinä Helsingin päästöjä luvataan vähentää vuoden 1990 tasosta 80 prosenttia vuoteen 2035 mennessä.

Helsinki jäisikin poliitikkojensa linjauksen mukaan vuoden 2035 jälkeen Suomen ainoaksi suurelta osin fossiilisesti lämpiäväksi paikkakunnaksi.

Helen ja Helsinki olisivat tässä toimenpideohjelmasa halunneet jatkaa kivihiihen polttamista vielä 2030-luvulla. Valtio päätti sen jälkeen pakottaa myös Helsingin luopumaan hiilivoimasta vuoteen 2029 mennessä.

Maakaasun käytön vähentämisestä ohjelma ei puhu mitään. Helsinki jäisikin poliitikkojensa linjauksen mukaan vuoden 2035 jälkeen Suomen ainoaksi suurelta osin fossiilisesti lämpiäväksi paikkakunnaksi.

Maakaasun päästöt ovat sähköntuotantoinen Helsingissä noin miljoona tonnia vuodessa. On ongelmallista, että Helsinki haluaa jopa pitkällä aikavälillä takertua maakaasuun, sillä sen tuotannosta syntyy epäselvä määrä erilaisia metaanin vuoto-päästöjä, jotka eivät kirjaudu päästöihin täällä.

Pelkän jäävän maakaasun päästöt ovat helposti tonni asukasta kohden vuodessa. Pohjoismaisessa kilpailussa sen rasitteen kanssa voi olla vaikea pärjätä.

Helsingin liikennepäästöt ovat parikymmentä prosenttia suuremmat kuin sähköautoihin siirtyneen Oslon.

Toki Tukholman ja Kööpenhaminan päästövähennykset on tehty paljon bioenergian avulla. Viime vuosina tutkijat ovat korostaneet, ettei bioenergiakaan ole päästöttömä, vaikka se perusraportoinneissa luetaan päästöttömäksi. Oslon sijaan lämmitetään sähköllä ja jätteenpoltolla.

Noin neljännes Helsingin päästöistä aiheutuu liikenteestä. Siinä Helsingin päästöt ovat parikymmentä prosenttia suuremmat kuin sähköautoihin siirtyneen Oslon, jossa on 40 000 asukasta Helsingin kii enemmän.

Päästöjä toki syntyy myös kaupungin ulkopuolella kulutuksesta ja matkailusta. Esimerkiksi Tukholma ilmoittaa erikseen myös päästöt lentoliikenteestä asukasta kohden. Luku on 1,1 tonnia asukasta kohden ja ylittää tieliikenteen päästöt, vaikkei lentopäästöjen ilmakehässä aiheuttamia kerrannaisvaikutuksia ole mukana. Helsingin olisi hyvä kiinnittää myös näihin päästöihin huomiota. Ilmakehä on yhteinen.

Teksti: Antti Halkka

EMILIA PIPPOLA

Nuorten ilmastomielenosoitus vaatii toimia. Helsinki on muun Suomen tavoin lykännyt päätöksiä ja jarruttanut vuosia päästöjen vähentämistä.

A man with a beard and glasses, wearing a blue and white plaid shirt and dark pants, is hiking through a forest. He has a large green backpack on his back and is looking upwards and to the right. The forest is filled with tall, thin trees and green foliage. The lighting is bright, suggesting a sunny day.

Kimmo Ohtonen: Mieluummin rakennetaan tornitaloja kuin levittäytytään luontoon

Luontotoimittaja ja kirjailija Kimmo Ohtoselle (40) suomalaisessa ja myös helsinkiläisessä luonnossa kiehtovinta on sen monimuotoisuus. Hän korostaa, että jos me kaikki ymmärtäisimme olevamme osa luontoa, silloin me myös haluaisimme suojella sitä hanakammin.

Ohtonen asui vuosia ennen Pornaisiin muuttoaan yhdellä Helsingin ehkä parhaista kaupunginosista luontoihmissen näkövinkkelistä katsottuna – Viikissä. Hän sanookin Vanhankaupunginkosken ja sen kyljessä olevan Vanhankaupunginlahden olevan suosikkipaikkojaan Helsingissä.

– Siellä on kuusimetsää, männikköä ja paloja vanhasta metsästä. Sieltä löytyy myös kosteikkoa ja merellistä luontoa, ja ne Mölylän metsän takaiset lahdet – se on todella hieno kokonaisuus. Alueella on havaittu hurja määrä lintulajeja, ja siellä pesiikin yli 120 lajia. Se kertoo kyllä siitä, että urbaani luonto voi olla tosi rikasta ja monimuotoista, sanoo Ohtonen.

Ohtonen arvostaa sitä, että Helsingissä viheralueet ovat suojeltuja luontokohteita, eivätkä vain pieniä ihmisen tekemiä puistoja. Hänelle on mieluista etenkin se, että myös sellaiset hienot luontokohteet kuin Keskuspuisto ja kaupungin merellinen luonto mone saarineen ovat aivan kätten ulottuvilla.

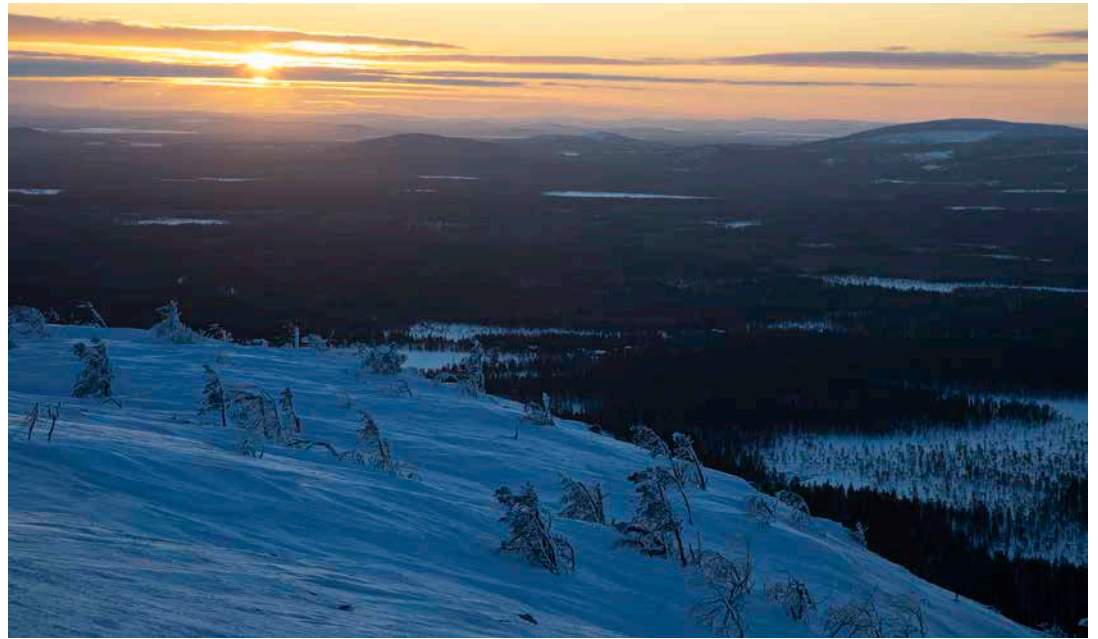
Helsingin luonnon uhkakuvat

Pääkaupungin huonot ja lyhytnäköiset kaavoitus- päätökset ovat uhka Helsingin luonnolle. Ohtonen korostaa sitä, että pieninkin maapläntti pitäisi jättää rakentamiselta rauhaan, mikäli sillä on korkeat luontoarvot.

– Ekologisia käytäviä tulisi enemmän vaalia systemaattisesti, jotta voitaisiin luoda luonnontilaisia verkostoja kaupungin keskelle, kuten esimerkiksi metsäluonnon verkosto, missä on erilaisia metsätyyppejä, tähdentää Ohtonen.

Siksi Ohtosen mielestä korkea rakentaminen on järkevää tai ainakin järkevämpää kuin levittäytyä yhä laajemmalle tärkeisiin luontokohteisiin.

– Puolustan tornitaloja, koska kaupungistuminen on vääjäämätön prosessi, ja silloin myös virkistysalueille tarvitaan tilaa.

Talvisen maiseman kauneutta Pyhä-Luoston kansallispuistossa.

Suomalaisen luonnon monimuotoisuus on eksoottista

Suomalaisessa luonnossa Ohtoselle rakasta on sen monimuotoisuus. Hän ihailee etenkin maamme arktisuutta.

– Pohjoisen arktinen luonto, talvi ja lumiset lakeudet ja sinne erikoistuneet lajit, ovat minulle hirtittävän läheisiä.

Ohtosen mielestä suomalainen luonto on eksoottinen ja sitä tulisikin enemmän arvostaa ja vaalia.

– En ymmärrä, miksi meillä ei enemmän hehkuteta suomalaista luontoa. Puhutaan aina esimerkiksi Afrikan luonnon eksoottisuudesta, ja onhan toki hienoa käydä tutustumassa ulkomaisiinkin luontokohteisiin, mutta minun mielestäni Suomen luonto on tosi eksoottinen.

Suomen talouspolitiikassa ei Ohtosen mielestä tarpeeksi huomioida luontoa. Talouskasvua voidaan edistää myös luonto huomioiden. On selvää, että se mikä on hyväksi luonnolle, on hyväksi myös ihmi-

sille. Paheneva työuupumus ja koronapandemia ovat osoituksena siitä, että ihmiskunta on unohtanut juurensa.

– Meidän tulisi luoda sellaista kestävästä hyvinvointia, jossa samalla palaamme juurillemme, kun teknologia kehittyy. Kaikkeahan ei voi teknologialla muuttaa, kuten sitä tosiasiaa, että me olemme täysin riippuvaisia luonnosta. Suomi voisikin toimia mallimaana, joka näyttäisi, miten luodaan kestävä kehityksen ja hyvinvoinnin järjestelmiä ja malleja, joita voisi muualle viedä ja jalostaa, sanoo Ohtonen.

Olemme täysin riippuvaisia luonnosta!

Kun kuuntelen Ohtosen tarinointia, välittyy hänestä aito rakkaus luontoon ja huoli luonnon puolesta. Luonto on hänelle kokonaisvaltainen asia. Se merkitsee hänelle kaikkea – se on hänellä kaiken keskiössä.

– Se on arkista hyvinvointia, koiran kanssa metsässä kävelyä ja ihmettelyä, lintujen laulun kuunte- lua ja lintujen tunnistamista, se on minulle myös työ.

Moni meistä on saanut kotoaan luontokasvatuk- sen ja harrastanut sitä vanhempiensa kanssa. Ohtosella ei tällaista ylisukupolvellista tarinaa ole. Hän kylläkin kävi äitinsä kanssa mökillä sienestämässä ja marjastamassa.

– Siihenkin liittyy paljon ristiriitaisia tuntemuk- sia. Yhteyteni luontoon on varmaan tullut sitä kaut- ta, että jo pienestä pitäen olen joutunut ja saanut olla itsekseeni paljon. On ollut joku oma paikka, missä olla kahden kesken luonnon kanssa. Luonnon silmissä olen yksi osa sitä, eikä se minusta välitä. Silti metsässä on aina hyvä olla ja ihmetellä.

Luonto on jatkuvuuden symboli. Tapahtui mitä tahansa, luonto on aina ollut olemassa. Jokainen meistä voi elää kestävästi luonnon resurssien näkö- kulmasta – tehdä pieniä fiksua muutoksia, mutta silti elää hyvää elämää.

Teksti: Taina Tervo

Luontokuvat: Kimmo Ohtonen

Kuva Kimmosta: Laura Ohtonheimo

”En ymmärrä, miksi meillä ei enemmän hehkuteta suomalaista luontoa.”

Riekkö Kaldoavin erämaassa Pohjois-Lapissa.

Aarre Keskuspuistossa

Niskalan arboretum

Niskalan arboretum sijaitsee Helsingin Keskuspuiston koillisosassa lähellä Haltialan tilaa. Arboretum tarkoittaa puulajikokoelmaa tai -puistoa.

Niskala oli alun perin Tuomarinkylän kartanon isäntä **Jacob Kavaleffin** taimitarhojen näytelmä-alue. Kavaleffia kiinnostivat erityisesti havupuut. Ensimmäiset istutukset tehtiin 1905. Helsingin kaupungin omistukseen alue siirtyi 1961. Tämän jälkeen seurasi enimmäkseen hiljaiseloa aina vuoteen 1984, jolloin alue sai luonnonsuojelun statuksen. Tuolloin tehtiin kasvillisuusinventointi, perustettiin luontopolku ja pystytettiin opasteita ja nimikylttejä. Nykyään Niskalasta löytyy yli 700 lajia tai lajiketta. Opastetultujen avulla lajien tunnistaminen on helppoa, ja levähdyspaikkoja alueelta löytyy runsaasti.

Niskalaa on kehitetty ja kehitetään pietetillä. Maasto on monimuotoista ja uudet istutukset ovat muun luonnon joukossa. Metsäistä kerroksellista maisemakuvaa on säilytetty ja korostettu kauniilla pienmaisemilla ja näkymillä arboretumin polun varsilla. Taimien hankinnassa ja istutussuunnitelman laadinnassa mukana ollut kasviconsultti **Antti Autio** korostaa, että kaikki kasvit on istutettu jo ole-

van maahan eli maata ei ole parannettu, lannoitettu tai kalkittu. Kasvien menestyminen perustuu Niskalan reheviin maihin.

Ei olisi idylliä ilman lintuja – alueella pesivät muun muassa nokkavarpuunen, kultarinta, satakieli, luhta- ja viitakerttunen, viitasirkkalintu ja mustapääkerttu.

Niskalassa matkaat ympäri maailmaa

Arboretum on jaettu maantieteellisiin osiin. Sieltä löytyvät Suomen, Itä-Aasian, Japanin ja Pohjois-Amerikan lohkot sekä havualue.

Suomi-osuudella metsän kätköstä löytyy jalavien ja tuomien reunustama romanttinen lampi, jossa kesäiltaisina pyörivät lepakot. Alueelta löytyy myös metsäaukioita, joihin on istutettu hedelmäpuita ja marjapensaita.

Itä-Aasiassa on ilmastollisesti Suomea vastaavia alueita, joiden kasveja on voitu menestyksellisesti siirtää tänne. Mielenkiintoinen on esimerkiksi pensas, jota kutsutaan lempinimellä ”dead man’s fingers”, oikealta nimeltään narrin pensas. Nimensä pensas on saa-

nut tummista, palkomaisista hedelmistään. Alueelta löytyy myös maakkia, hernekasveihin kuuluva pieni puu, jonka odotetaan koristeapuuna yleistyvän kotipuutarhoissakin.

Japani-lohkon kasvit tulevat pohjoisen Hokkaidon ja Honshun saarilta. Niskalassa saattaa törmätä ”vaaleanpunaiseen hattaraan”, joka on kukkiva kuningasatsalea. Sen seurana kasvaa elegantti yksinäinen katsura. Sillä ei ole enää puulajien joukossa sukulaisia, mutta aikoinaan sen lähisukulaiset esiintyivät maapallolla jo dinosaurusten aikaan.

Pohjois-Amerikan loholla huomio kiinnittyy muun muassa pähkinöitä tuottaviin hikkoripuihin ja suurilehtiseen sateenvarjomagnoliaan, jota pidetään eräänä kaikkein eksoottisimmista meillä menestyvistä lajeista.

Havuaalue tulvii vihreän eri sävyjä. Yllättävä tieto on, että havukasveja on maapallolla huomattavasti lehtipuukasveja vähemmän: runsaat 600 lajia verrattuna yli 10 000 lehtipuulajiin.

Mukavaa tekemistä lapsille

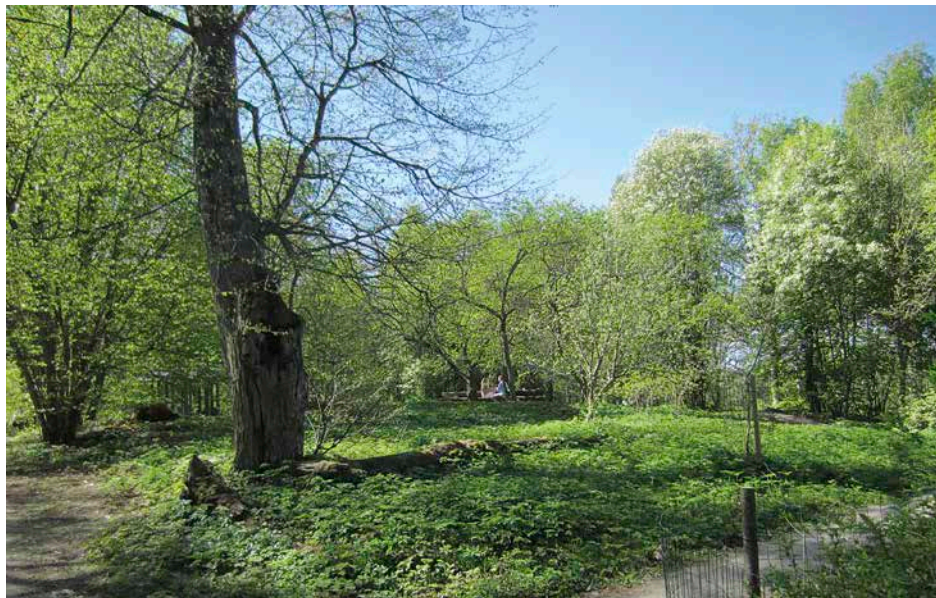
Lapsille arboretumista löytyy noin kilometrin pituinen Tunne puut -luontopolku, jonka varrelle on sijoitettu tietoisuuksia. Puukirjastopaviljongissa lapset tutkivat innoissaan puusia kirjoja, joihin on kirjoitettu puuaiheisia runoja. Niskalan retkellä kannattaa piipahtaa myös lähitöllä olevalla Haltialan tilalla, jossa asustaa monia kotieläimiä. Retken voikin sitten päättää vaikkapa pihapiirin kahvilaan.

Teksti: Annemarje Salonen

Kuvat: Satu Tegel

Lähde:

Vihreät sylit: Niskala arboretum -verkkosivusto

TIESITKÖ?

Helsingissä on muutama muukin puulajipuisto. Ne ovat Meilahden ja Viikin arboretumit ja lisäksi myös Helsingin yliopiston Kaisaniemen kasvitieteellisestä puutarhasta löytyy arboretum.

RETKIEHDOTUS:

Niskalan arboretum–Ruutinkosken luontopolku–Haltialan tila

Helsy tekee arvokasta työtä jättipalsamin torjumiseksi

Helsy on edelläkävijä jättipalsamitalkoiden järjestäjänä Helsingissä. Ajatus talkoista syntyi kesällä 2004 Harakan saarella. Pohdittiin sopivaa toimintaa kaupunkilaisille, jotka mielellään tekisivät jotakin konkreettista luonnon puolesta, mutta joita ei järjestötoiminta kiinnosta. Päätettiin kokeilla talkoiden järjestämistä.

Ensimmäiset jättipalsamin kitkentätalkoot aloitettiin koemielessä kesällä 2005 Lauttasaaren Vaskiniemessä biologi **Christina Lindénin** johdolla ja kaupungin ympäristökeskuksen luvalla. Kohteeksi valikoitui Lauttasaari, missä vieraskasvin oli jo huomattu nopeasti levittäytyvän luontoalueille ja rantametsiin.

Vähitellen Helsyn jättipalsamitalkoita syntyi eri kaupunginosiin, kun löytyi asiasta innostuneita vetäjiä, jotka olivat saaneet oppinsa Lauttasaaren talkoissa. Lauttasaari toimi ikään kuin jättipalsamin torjunnan opetuskeskuksena.

Vuosina 2009 ja 2010 **Kati Vierikko** ja **Markus Seppälä** vetivät talkoot Seurasaarella. Vuonna 2010 **Toni Amnell** ja **Sirkka Tuorila** käynnistivät talkoot Herttoniemen Saunalahdessa, **Pirkko Toiva-**

nen 2012 Vuosaaren Uutelassa, **Minna Mäkinen** 2017 Malmilla, **Mirja Reijonen** 2018 Marjaniemen siirtolapuutarhan ympäristössä ja **Sanna Ahokas** 2020 Pihlajamäessä.

Vuonna 2016 alkoi yhteistyö WWF:n kanssa, jonka Green Office -asiakkaille järjestettiin iltapäivä luonnossa Rastilan rannan jättipalsamia kitkien. Nykyään mukana on myös Rastila Camping.

Helsyn ponnistelut jättipalsamin hävittämiseksi sai tunnustusta Helsingin kaupungilta. Helsinki-päivänä vuonna 2016 talkoiden vetäjille myönnettiin kaupungin vapaaehtoistyön neuvottelukunnan kannatuspalkinto arvokkaasta työstä luonnonsuojelun parissa.

Miksi jättipalsamia pitää hävittää?

Puutarhoista ja pihoilta karanneiden vieraskasvien, kuten jättipalsamin, on huomattu 2000-luvulla leviävän luontoon yhä nopeampaan tahtiin. Yhteistä karkuteilla oleville jättikasveille on, että kaukaisista kotisijoistaan huolimatta ne ovat sopeutuneet liiankin hyvin täkäläisiin oloihin. Kotimainen kasvisto ei kykene niiden kanssa kilpailemaan. Kun alkuperäiset kasvit häviävät, häviävät myös monet niistä riippuvaiset perhoset, kovakuoriaiset ja pistiäiset. Purojen varsilla palsamikasvustot taas lisäävät eroosioherkkyyttä, koska lajin hennot juuret eivät sido maata.

Marjaniemen siirtolapuutarhassa 27.6.2019 palsamia kitkettiin WWF:n harjoittelija Viivi Valkosen johdolla. Taustalla ahertavat Antti Hyske, Hanna Salonen ja Oona Kinnunen.

Maailmanlaajuisesti vieraslajit on arvioitu luonnon monimuotoisuuden kannalta toiseksi suurimmaksi uhkatekijäksi laajojen elinympäristöjen häviämisen ja pirstoutumisen jälkeen.

Perusta oma talkooryhmä!

Uusia jättipalsamin talkooryhmiä tarvitaan, sillä kohteita Helsingissä kyllä riittää. Hentojuurisen kasvin kitkentä ei vaadi työkaluja eikä voimaa. Ryhmässä kitkeminen on myös hauskaa, mutta hyvää voi tehdä ihan yksinkin.

On palkitsevaa nähdä luonnossa kitkennän tulokset. Ne eivät tosin näy yhtä nopeasti kuin aluksi uskottiin, vaikka kyseessä on yksivuotinen kasvi.

Kokeilu Lauttasaarella on osoittanut, etteivät laajat alueet hoidu käden käänteessä, vaan vaativat pitkää sitoutumista ja sinnikästä jälkihoitoa. Viiden toista vuoden työ on ollut menestyksekkästä: kuitenkin saarelta löytyy edelleen pieniä hajanaisia esiintymiä, mutta miltä viheralueet näyttäsivätkään ilman vapaaehtoisten jokavuotista aherrusta!

Teksti: Christina Lindén ja Mirja Reijonen

Näin torjut jättipalsamia!

- 1. Tunnista jättipalsami.**
- 2. Aloita kitkentä jo ennen kukintaa.**
- 3. Vedä kasvi juurineen maasta.**
- 4. Katkaise siementävät kukkarvet varovasti muovipussiin ennen kasvin kitkemistä.**
- 5. Käsittele kasvijätettä asianmukaisesti.**
Älä laita kukkia, siemeniä tai juuria kompostiin, vaan laita ne sekajätteeseen tiiviisti suljetussa pussissa. Voit myös koota kasvit, joissa ei ole kukkia ja siemeniä, kasaksi, kunhan rikot varret polkemalla.
- 6. Tee tarkastuskäyntejä vielä syksylläkin.**
Palsamit kukkivat ja siementävät koko kauden.
- 7. Ole huolellinen ja pitkäjänteinen.**
Kitke samaa aluetta monta kertaa kesässä ja monta vuotta peräkkäin.
- 8. Järjestä itse jättipalsamitalkoot.**
Voit kitkeä palsamia yksin tai muiden kanssa, kunhan pyydät luvan maanomistajalta. Hanki yhteistyökumppaneita.
- 9. Osallistu julkisiin talkoisiin.**
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys, kaupungin Puistokummit, Martat ym:t järjestävät talkoita.
- 10. Tee hyvää luonnolle ja itsellesi.**
Jättipalsamien kitkeminen on kivaa!

Lue lisää: vieraslajit.fi

Teksti: Christina Lindén, Mirja Reijonen

Kaunis, mutta kavala jättipalsami uhkaa luonnon monimuotoisuutta.

Huvila meren rannalla

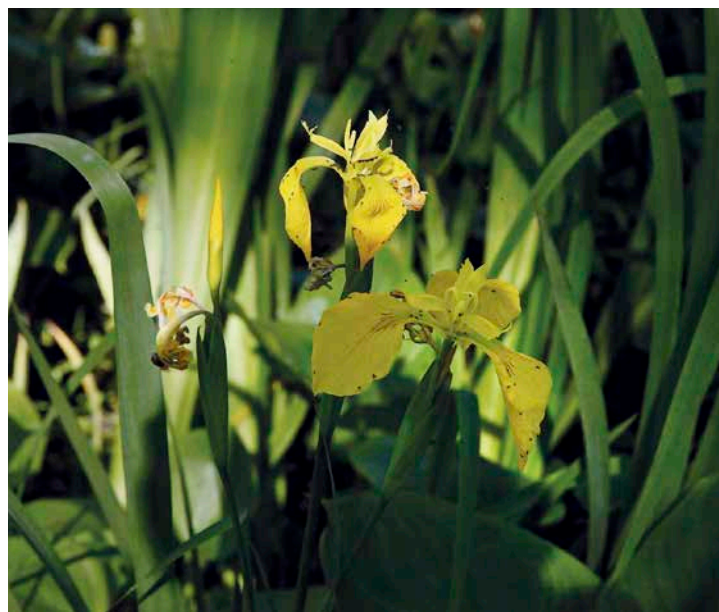
■ Kaiken muun toimeliaisuuden lisäksi Helsy hoitaa Torppaa, vanhaa huvilaa Östersundomin Talosaareissa. Huvila on ollut osa Husön kartanoa. Se on rakennettu noin vuonna 1890, todennäköisimmin kartanon vierasmajaksi. Tähän sopii syrjäinen sijainti vajaan kilometrin päässä kartanon piha-alueelta. Toisaalta se on lähellä Talosaaren kaakkoiskärjessä ollutta kivilaituria,

jonka perusta on edelleen nähtävissä. Vierastalolle pystytettiin siis liikennöimään veneillä ja laivoilla suoraan.

Helsingin kaupunki osti vuonna 1962 vesijohtoliike Huberin omistajaperheeltä Husön kartanon, noin 300 hehtaaria metsää ja peltoa ja 120 hehtaaria vesialueita. Tuolloin vielä Sipooseen kuulunut alue hankittiin kaupunkilaisen ulkoilualueeksi.

Helsy vuokrasi kaupungilta vuonna 1986 autiona olleen huonokuntoisen Torpan ja kunnosti sen kokous- ja kursipaikaksi ja yhdistyksen jäsenten retkikäyttöön. Torpan pihan poikki kulkee Talosaaren ulkoilureitti, ja pihapiirin palvelut ovat suurelta osin kaikkien kuljijoiden käytettävissä.

Teksti: Mikko Niskasaari

TAINA TERVO

Luonnonkukkien päivä

■ Luonnonkukkien päivää vietetään tänä vuonna kaikissa pohjoismaissa kesäkuun 20. päivänä. Suomessa perinne alkoi vuonna 2003. Vuosittain valitaan teemalaji, jota erityisesti halutaan juhlistaa. Aikaisempina vuosina lajeina ovat olleet muun muassa pihlaja,

metsätähti ja lumme. Tänä vuonna se on *kurjenmieikka eli keltakurjenmieikka*.

Keltakurjenmieikka (*Iris pseudacorus*) eli iris on kosteikkojen kasvi. Nimi viittaa sen miekkamaisiin lehtiin. Kurjenmieikka kukkii yleensä kesäkuussa. Kurjenmieikoista Suomessa kasvaa

vain yksi alkuperäinen laji ja se on keltakurjenmieikka.

Luonnonkukkien päivänä lisätään kasvien tuntemusta, kerrotaan niiden suojelusta ja jaetaan luontoelämyksiä. Mainio tapa viettää päivää on osallistua opastetuille retkille, joita tuolloin moni taho järjestää. Helsingin luonnonsuojeluyhdistys on yksi järjestäjistä.

Elämyksiä retkellä tarjoavat niin kasvit kuin retkelle osallistuvatkin. Yhdistyksen apuoppaana toiminut **Mirja Reijonen** muistelee luonnonkukkien päivänä Lehtisaaren suuntautunutta retkeä, jolla osallistujat olivat löytäneet muun muassa käärmeenkieliä. Yksi osallistujista oli ollut norjalainen kasvitieteilijä, joka oli ollut sattumalta Helsingissä alan kongressissa ja huomannut retki-ilmoituksen sanomalehdestä. Rankkasade ei ollut tätä intohimoista kasviharrastajaa haitannut, vaikka hän olikin kastunut ilman saatevarjoa likomääräksi.

Kasvien opettelu on helppoa, koska – kuten eräs asian harrastaja totesi – kasvit eivät karkaa, toisin kuin linnut.

Teksti: Annemarje Salonen

Helsyn aktiivit kertovat

Yhdistyksessä toimiminen on hyödyllistä ja hauskaa

EMILIA PIPPOLA

Olen Terhi Lammi, luonto- ja kissaihminen.

Luonto- ja ympäristöasiat ovat olleet minulle tärkeitä aina. Olin ollut jo pitkään myös Suomen luonnonsuojeluliiton kummina, kunnes vihdoin keksin lähteä mukaan Helsyn retkille oppiakseni lisää luonnosta ja tavatakseni muita luontoihmisiä. Nyt aktiivina haluan itse olla mukana tekemässä toimintaamme tutuksi ja järjestämässä tapahtumia yhä laajemmalle joukolle. Haluan myös mahdollistaa ihmisten kohtaamisia mielekkään, mielenkiintoisen ja hyödyllisen toiminnan parissa.

Olen juuri aloittanut Helsyn retkivastaavana sekä lukupiirin vetäjänä ja olen myös hallituksen varajäsen. Retkivastaavana järjestän retkiryhmän etätapaamisia ja suunnittelemme tulevia tapahtumia yhdessä. Lähiaikoina tapahtumia järjestetään lähinnä etäyhteyksin. Helsyn lukupiiriä pidän yhdessä toisen aktiivin kanssa. Ihanaa, että sinne on tullut monia yhdistyksen rivi-jäseniä, jotka eivät ole aiemmin olleet toiminnassamme mukana!

Olen Christina Lindén, helsinkiläinen FM, biologi, joka kesäisin viihtyy mökillään Sipoon saaristossa.

Joskus 1990-luvun puolivälin jälkeen Helsyn toiminta alkoi herättää uteliaisuuttani mieheni nimellä postitetun Takiainen-jäsenlehden ansiosta. Huolenaihekseni oli noussut kaupungin tapa hoitaa kaupunkimetsiä ja kaavoittaa tonttimaaksi rantoja ja muita luonto- ja viheralueita yhä kiihtyvässä tahdissa.

Helsyn pitkäaikaisena aktiivina ja hallituksen jäsenenä olen oppinut paljon. Olen tutustunut paikkoihin, joiden olemassaolosta en tiennyt, vaikka olen syntyperäinen helsinkiläinen.

Olen oppinut paljon siitä, miten kaupunki ja sen hallinto toimivat, ja olen saanut tutustua monenlaisiin ihmisiin. Vuosien mittaan on tullut pohdittua mitä moninaisimpia luonnonhoitoon, ympäristön tilaan ja kaavoittamiseen liittyviä ongelmia. Olen osallistunut Helsyn retkien suunnitteluun ja usein toiminut niillä kasvioppaana. Ominta jälkeäni Helsyn toiminnassa ovat ehkä luontopolkuesitteet ja jättipalsamitalkoot. Olen myös alusta alkaen painottanut merenrantojen suurta merkitystä kaupunkiluonnon biodiversiteetin kannalta. Luonnonrannoilta kun löytyy Helsingin ehkä parhaiten alkuperäisessä kunnossa säilynyttä luontoa.

TAINA TERVO

Olen Mikko Niskasaari, vapaa oikeus- ja ympäristötoimittaja.

Olen ollut luonnonsuojeluliiton jäsen melkein koko ikäni, 13-vuotiaasta. Silloin se tosin ei ollut liitto, vaan valtakunnallinen yhdistys, jossa oli noin tuhat jäsentä: maantiedon ja biologian opettajia sekä yksi koulupoika Kajaanista. Se juontui luontoharrastuksestani, joka puolestaan juontui kotoani. Edelleen luonnonsuojelun ydintä minulle on metsien ja soiden suojelu, vaikka esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää paljon muu-

Olen Sanna Ahokas, toimistotyöntekijä, jonka sydäntä lähellä ovat luonnon lisäksi omat lemmikkikanit ja palstaviljely.

Luettuani tarpeeksi monta uutista ja kirjaa meneillään olevasta ympäristökriisistä tuntui, että pitää alkaa toimia. Niinpä Helsingin rivijäsenyys vaihtui runsas vuosi sitten aktiivisempaan mukanaoloon. Ajattelen, että esimerkiksi lajikatoa ei torjuta jossain kaukana muualla, vaan toimia pitää myös omilla kotikulmillaan. Ei Suomen luonnollakaan niin loistavasti mene, ettei se suojelijoita lisää tarvitsisi.

Olen mukana viestintäryhmässä, mikä omalla kohdallani tarkoittaa muun muassa Helsingin Instagramin päivittämistä sekä Helsy-viestin piirroskuvittamista. Olen myös vuoden varajäsenyyden jälkeen siirtynyt tänä vuonna Helsingin hallituksen varsinaiseksi jäseneksi. Kunhan pandemia helpottaa, toivon voivani viestiä

takin. Yksi intohimoni – jokamiehenoikeudet – ovat Suomessa parasta. Vapaa oikeus kulkea luonnossa luo ihmisille perustaa ja tarvetta myös sen suojelemiseen.

Olen Helsingin hallituksen jäsen, seuraan muun muassa kaavaryhmää, ja vastaan Helsingin Torpan kunnosapidosta. Olen myös liiton Uudenmaan piirin hallituksessa. Eniten aikaani vie luonnonsuojeluliiton asioista vääntäminen: istun sen liittovaltuustossa, joka on liiton ylin päättävä liittokokousten välillä.

enemmän Helsingin retkistä ja tapahtumista ja sitä kautta innostaa muitakin mukaan toimimaan luonnon puolesta. Omia suosikkiretkiäni ovat olleet reissut kansallispuistoihin ja pitkät päivävaellukset. Minua näkee myös jättipalsamitalkoissa.

TAINA TERVO

Olen Mirja Reijonen, eläkeläinen asiakirjastandardoinnin ja tietotekniikan koulutuksen alalta.

En olisi ikinä uskonut, kuinka antoisaksi elämäni muuttui lähdeyttäni vapaaehtoistyöhön Helsingin. Piti keksiä harrastus, joka kohentaa sekä kuntoa että aktivoi aivoja. Ostin kameran ja polkupyörän. Joka aamu katsoin Hesarista minne mennä tänään. Hurahdin opastettuihin retkiin.

Ensimmäinen luontoretkeni oli kasviretki Mustavuorelle. Ketään en tuntenut, kenenkään kanssa en puhunut. Huomasin ettei tarvitse olla mitenkään sosiaalinen, sen kuin vain kulkee muiden mukana. Aivovoimis-

teluksi aloin kuvata ja opetella tunnistamaan kasveja. Vähitellen tutustuin retkien vakiokävijöihin ja oppaisiin. Vuonna 2010 uskaltauduin Helsingin syyskokoukseen, ja kun kysyttiin vapaaehtoisia, tarjouduin retkiryhmään. Suostuin myös hallitukseen, jossa toimin vuoteen 2017 asti. Toukokuussa 2013 aloin hoitaa retkiryhmän asioita ja jatkoin tätä vuoteen 2020 asti. Suurinta iloa näinä vuosina olen saanut uusista ihmis-suhteista, uusien asioiden oppimisesta, yhteistyöstä eri organisaatioiden kanssa ja jättipalsamien kitkemisestä. Mieluisinta on ollut esitellä muille Helsingin upeaa luontoa.

Sinä!
Ilmianna itsesi ja innostuksesi järjestösihteerille. Helsingissä on aina tilaa uusille aktiiveille ja toimintaideoille!

50 vuotta Helsingin luonnon puolella

”Helsingillä olisi sijaintinsa ja ympäristönsä monipuolisen ja kauniin luonnon vuoksi kaikki mahdollisuudet säilyä asukkailleen todella viihtyisänä kaupunkina. Asutuksen jatkuvasti levittäytyessä on kuitenkin voitu todeta luonnon häviävän tai pirstoutuvan pala palalta erilaisen rakennustoiminnan tieltä. Pahinta on, että lukuisat uudet rakennussuunnitelmat uhkaavat tuhota senkin mitä vielä on jäljellä.”

Näin alkoi kutsu Helsingin luonnon-suojeluyhdistyksen perustavaan kokoukseen Tieteellisten seurojen talolla 21. toukokuuta vuonna 1970. Tuo vuosi oli myös Euroopan neuvoston julistama Euroopan luonnonsuojeluvuosi. Suomi liittyi EN:n jäseneksi vasta paljon myöhemmin, mutta osallistui luonnonsuojeluvuoteen, mikä oli käännekohta niin valtiollisessa suhtautumisessa luonnonsuojeluun kuin kansalaistoiminnan kehittämisessä.

Yhdistyksen synty

Jo vuonna 1938 Suomeen oli perustettu Suomen luonnonsuojeluyhdistys. Se oli valtakunnallinen, pitkään noin tuhannen jäsenen yhdistys, kunnes ympäristökysymykset alkoivat 1960-luvulla murtautua aivan uudella tavalla yleiseen tietoisuuteen. Ilmestyi kirjoja, joiden voi sanoa todella mullistaneen maailmaa. Esimerkiksi hyönteismyrkköjen vaarallisuuden osoittanut **Rachel Carsonin** ”Äänetön kevät” ilmestyi suomeksi vuonna 1963 **Pertti Jotunin** suomentamana. Suomen luonnonsuojeluyhdistys sai paljon uusia jäseniä, ja erilaisia toimintaryhmiä syntyi. Vuonna 1969 yhdistys muuttui Suomen luonnonsuojeluliitoksi, joka alkoi perustaa paikallisyhdistyksiä ympäri maan.

Niinpä **Pentti Väisänen** ja **Urpo Häyrinen** – josta oli tuleva keskeinen suojeluvirkamies, kun ympäristöhallinto myöhemmin syntyi – kutsuivat koolle Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen perustavan kokouksen. Kutsuun vastasi 66 tulevaa jäsentä. Yhdistyksen, joka myöhemmin opittiin tuntemaan myös lyhenteellä Helys, jäsenmäärä oli vuoden 1971 lopussa 987 ja vuotta myöhemmin 1 174. Helsingissä oli Helsyn perustamisvuonna 524 000 asukasta. Nyt heitä on noin 655 000 ja Helysissä jäseniä on yli 4 400. Olemme siis kasvaneet paljon nopeammin kuin kaupunki, mutta totta kyllä, sillä on vielä huomattava etumatka.

Helsyn ensimmäiset vuodet olivat kuulemma niin kiireiset, ettei keritty edes hauskaa pitämään.

– Meillä oli aika lailla otsa rypyssä, muisteli alkuaikojen sihteeri **Ilkka Viitasalo** vuonna 1995 **Panu Itkosen** haastattelussa, yhdistyksen jäsenlehdessä nimeltään ”Takiainen”.

Helsyn arkisto kertoo luontoarvoja puolustavista julkilausumista ja lausunnoista, kannanotoista, kirjelmistä, vetoimuksista ja kanteluista. Luontoa pyrittiin suojelemaan vaikuttamalla kaupunkisuunnitteluun, aivan kuten nykyäänkin. Alkuperäisen luonnon suojelemisen lisäksi vaikuttamisen kohteina olivat myös saastuminen ja sen torjunta.

Helsyläiset ovat olleet monessa mukana vuosikymmenten saatossa.

Helsing sieniretkeläiset keräsivät mojojan saaliin 18.9.1977.

Vapaudenkadulta Vuosaaren satamaan

Helsy, kuten monia muitakin yhdistyksiä, työllisti 1970-luvulla Vapaudenkatu. Idean vuonna 1918 kehitellyt **Elie Saari**nen olisi tosin halunnut nimetä valtavyölyän Kuninkaan puistotieksi. Ei tullut Suomeen kuningasta, mutta eipä tullut myöskään Helsinkiin Vapaudenkatua. Se olisi pirstonut pahoin keskustan, ja valtuusto kaatoi hankkeen vuonna 1976. Koska huonot hankkeet ovat sitkeähenkisiä, valtuusto joutui pitämään sille uudet hautajaiset vielä vuonna 1997.

Myös Kyläsaaren jätteenpolttolaitos huoletti vuosia Helsyä. Ei niinkään poltto sinänsä, vaan alkeellinen tekniikka. Oikeammin tekniikan puute. Laitos oli karmea saasteiden levittäjä, mutta kaupunki olisi silti halunnut kolminkertaistaa polton 1970-luvulla. Sitä vastaan noussut kansanliike onnistui saamaan laitoksen suljetuksi vuonna 1983. Sen vanhasa rakennuksessa toimii nykyään vuonna 1990 aloittanut Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, jonka perustajaosakas Helsy on.

Vuosaaren satamasta käytiin pitkä vääntö. Satamatoimintojen siirtäminen pois keskustasta, asutuksen tieltä, saattoi olla hyvä idea, mutta uuden suursataman rakentamisen sijaan olisimme halunneet siirtää toiminnot jo olemassa oleviin etelärannikon satamiin. Helsingin olisi voinut mennä niihin osakkaaksi, ja näin säilyttää osuutensa liiketoiminnasta. Sen taistelun hävisimme, mutta vaivannäkö tuotti kuitenkin luonnon kannalta merkittäviä parannuksia alkuperäiseen suunnitelmaan verrattuna.

Helsy oli keskeinen valittaja myös, kun uusinta yleiskaavaa korjattiin korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Hienoimmiksi pelastuneiksi luontokohteiksi voisi nimetä Vartiosaaren ja Melkin.

Luonnonsuojeluyhdistyksen toiminta on siten pelkkää valittamista ja vastustamista, niinkö? No ei. Isoihin ja pieniin kaavaratkaisuihin vaikutetaan osallistumalla niiden suunnitteluun alusta alkaen. Vaikka liennemme tuottaneet valituksillamme Helsingin päättäjille toisinaan harmaita hiuksia, on vuoropuhelu noin kaiken kaikkiaan ollut antoisaa, ja luultavasti molemmille hyödyllistä. Kaupunki ei ole vihollinen, vaan yhteistyökumppani.

Sitä paitsi olemme oppineet pitämään myös hauskaa esimerkiksi luonto- ja kulttuuriretkillä, joita Helsy järjestää kymmenittäin joka vuosi mitä erilaisimpiin kohteisiin.

Teksti: Tiivistelmä Mikko Niskasaaren 21.5.2020
Helsy-blogissa julkaistusta artikkelista. Alkuperäisen artikkelin aineistona on käytetty myös **Christina Lindénin** kokoamaa tiedostoa Helsingin historiasta.

Vanhat kuvat: Helsingin arkisto

Helsy julkaisi monena vuonna Takiainen-jäsenlehteä. Sittemmin lehden nimeksi tuli City-Huuhkaja, ja se selmestyi viimeisen kerran vuonna 2018.

Vuosaaren satama avattiin vuonna 2008. Kivihiilen varmuusvarasto häviää, sillä Helen on luvannut luopua hielestä viimeistään v. 2029. Kuva on otettu Vuosaarenhuipulta 20.10.2012.

Tervetuloa Helsingin toimintaryhmiin!

MIRJA REIJONEN

MIRJA REIJONEN

KAAVA- JA METSÄRYHMÄ

Helsy seuraa kaupungin suunnitelmia ja ottaa kantaa kaava- ja muihin ehdotuksiin, jotka kohdistuvat etenkin luonnon monimuotoisuuden ja virkistyskäytön kannalta merkittäville alueille.

RETKIRYHMÄ

Helsy järjestää opastettuja luontoretkiä, vierailuja ja luentoja luonnontuntemuksen ja luontoharrastuksen edistämiseksi. Retket ovat kaikille avoimia eivätkä edellytä Helsingin jäsenyyttä.

MIRJA REIJONEN

MINNA MÄKINEN

MIRJA REIJONEN

VIESTINTÄRYHMÄ

Ryhmän jäsenet osallistuvat kiinnostuksensa mukaan Helsingin tapahtumien markkinointiaineiston laadintaan, tapahtumista tiedottamiseen ja verkkosivujen sekä sosiaalisen median tilien ylläpitoon.

VIERASLAJIRYHMÄ

Helsy aloitti jättipalsamin kitkennät jo vuonna 2005. Talkoilemme sekä yksin että yhdessä kaupungin ja muiden tahojen kanssa. Annamme mielellämme asiantuntija-apua vieraskasvien torjumiseksi. Talkoisiin voi tulla mukaan, vaikka ei olisi Helsingin jäsen.

TORPPA-RYHMÄ

Torppa on vuonna 1986 kaupungilta vuokrattu vanha huvila Östersundomin Talosaarella Torpvikenin Natura-lintulahden rannalla. Aluetta hoidetaan talkoilla, kunnossapidosta vastaa ja tiedottaa ryhmäläisille Torpan isäntä. Myös ulkopuoliset voivat järjestää tapahtumiaan Torpalla.

ANNA PAJARI

ERKKA PYNNÖNEN

LUKUPIIRI

Helsyn lukupiirissä tutkitaan lähiympäristön merkityksellisyttä yhdessä keskustellen. Luetaan luontoteemaista tietoa ja kaunokirjallisuutta, sisältäen myös esseitä, artikkeleita ja runoja. Ryhmän osallistujamäärä on rajattu.

POLKURYHMÄ

Polkuryhmä laatii oppaita, joiden avulla kulkija voi tutustua Helsingin luontoon. Jo julkaistut Mätäjoen ja Vartiokylänlahden luontoa ja kulttuurihistoriaa valottavat oppaat ovat ladattavissa Helsyn verkkosivuilta.

SARI HARTONEN

LEPAKKOKERHO

Kerho on avoin kaikille lepakoista kiinnostuneille. Lepakkoretket soveltuvat kaiken ikäisille ja niistä tiedotetaan Helsyn tapahtumakalenterissa.

Kiinnostuitko, mutta et löytänyt itsellesi sopivaa toimintamuotoa? Jos haluaisit tulla avuksi vain silloin tällöin, ilmoittaudu järjestösihteerin kautta vapaaehtoisten apurien sähköpostilistalle. Tällöin saat tiedon, kun Helsy tarvitsee jäseniltään kertaluontoisempaa apua esimerkiksi valokuvaamiseen, julisteiden laatimiseen tai vaikkapa kahvitarjoilun järjestämiseen.

Teksti: Mirja Reijonen ja Sanna Ahokas

Koko luonto tarvitsee turvaa

Miten suojelen sekä Keskuspuistoa että saimaannorppaa?
Tämä onnistuu Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen jäsenenä.
Jokainen jäsen on mukana myös Suomen luonnonsuojeluliitossa,
jonka suurin yhdistys lähes 5 000 jäsenen Helsy on.

Liity auttamaan luontoa.

